

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

INTERTEMPORAAL RECHT EN HET GERECHTELIJK WETBOEK

De inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek heeft talrijke problemen gesteld. In de eerste plaats werden de rechterlijke organisatie, de bevoegdheid en de wetgeving op de rechtspleging zeer grondig gewijzigd. De inhoud, de interpretatie en de toepassing van deze gewijzigde rechtsregelen hebben voor de rechtspractici op zichzelf reeds tal van problemen meegebracht ⁽¹⁾.

Benevens de gewijzigde inhoud rijst een tweede probleem bij de toepassing n.l. de oplossing van de conflicten die verband houden met de interferentie van de nieuwe wetten op de reeds hangende gedingen m.a.w. een conflict van twee wetten — de oude en de nieuwe — in de tijd.

Vele generaties juristen hebben in de conflictenregeling van de wetten op het gerechtelijk recht in de tijd een terrein bij uitstek gevonden om de meest verheven — maar ook de meest kontradictorische — theorieën op te bouwen.

Deze situatie kan men vrij gemakkelijk begrijpen daar de wetgever slechts bij grote uitzondering het terrein van de overgangsmaatregelen bij nieuwe procedurewetten betrad. Het enige houvast voor de juristen was art. 2, B.W.:

« De wet beschikt alleen voor het toekomstige; zij heeft geen terugwerkende kracht ».

Deze enige wettelijke bepaling, met algemene draagwijdte, moest dan ook geïnterpreteerd en aangepast worden aan de noodwendigheden eigen aan wetsconflicten i.v.m. de wetten op het gerechtelijk recht.

Niemand zal nochtans kunnen ontkennen dat de hervorming zoals doorgevoerd bij de W. 10 oktober 1967 zo belangwekkend is, dat gans het gerechtelijk apparaat en de procedure hierdoor een grondige verjonging en zonder twijfel een grondige verbetering heeft ondergaan ⁽²⁾. Het zal dan ook niemand verwonderen dat bij een dergelijke grondige wijziging de wetgever ook gepoogd heeft de overgang van het oude naar het nieuwe recht op de meest harmonieuze wijze te regelen. Voor de conflicteninterpretatie ingevolge de toepassing van het Ger. W. zal niet alleen art. 2, B.W. de basis vormen.

Art. 3, Ger. W. houdt een voor de procedure meer aangepaste regeling in.

Daarenboven regelt Art. 4 (art. 1 t/m. 46) W. 10 oktober 1967 op meer gedetailleerde wijze de overgangsmaatregelen.

Het verdient nochtans vermeld te worden dat het oorspronkelijk ontwerp geen overgangsbepalingen voorzag. Het huidig art. 2 en art. 3 W. 10 oktober 1967 waren ondergebracht in Deel II, Bijgevoegde bepalingen van de bijlagen van art. 1. Zij bevatte enkel opheffings- en wijzi-

gingsbepalingen ⁽³⁾. Het is pas in het ontwerp overgemaakt door de senaatskommissie van justitie aan de senaat dat de opheffingsbepalingen werden gegroepeerd in art. 2, de wijzigingsbepalingen in art. 3 en dat art. 4 werd toegevoegd, bevattende 33 artikelen i.v.m. de overgangsbepalingen ⁽⁴⁾. Deze tekst werd omzeggens ongewijzigd overgemaakt aan de kamer van volksvertegenwoordigers ⁽⁵⁾.

De tekst van art. 4 aangenomen door de commissie van justitie ⁽⁶⁾ van de kamer van volksvertegenwoordigers bracht het aantal overgangsbepalingen op 46 artikelen zoals de huidige tekst.

Vooraleer de overgangsmaatregelen in concreto te kunnen onderzoeken lijkt het absoluut noodzakelijk in dit verband de huidige stand van rechtspraak en rechtsleer te onderzoeken. Inderdaad, voor bepaalde materies werden in het geheel geen overgangsmaatregelen voorzien, zodat men moet teruggrijpen naar de algemene principes. Andere overgangsbepalingen zijn vatbaar voor verschillende interpretaties. Hier moeten de algemene rechtsprincipes richtinggevend zijn bij het bepalen van een keuze.

* * *

Algemeen onderzoek.

Bij gebrek aan een concrete regeling is art. 2 B.W. de enige basis voor de oplossing van de wettenconflicten in de tijd. Meer specifiek toegepast op de wetten van de rechterlijke organisatie, de bevoegdheid en de rechtspleging heeft de interpretatie van art. 2, B.W. aanleiding gegeven tot twee kontradictorische strekkingen: zij die de terugwerkende kracht voorhielden en zij die voorstander waren van de onmiddellijke toepassing zonder terugwerkende kracht.

1. Vooraleer beide stellingen nader omschreven worden moet de terminologie duidelijk vastgelegd worden. Onder terugwerkende kracht moet men verstaan de toepassing van de nieuwe wet op toestanden die hun volledige beslechting hebben gekregen onder de oude wet ⁽⁷⁾. Een wet heeft slechts terugwerkende kracht in zoverre zij het verleden wijzigd.

De onmiddellijke toepassing sluit daarentegen in dat de nieuwe wet, met uitzondering van de oude, toegepast wordt niet alleen op de nieuwe situaties, maar ook op de blijvende gevolgen van handelingen die zich hebben voorgedaan vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet.

Zo stelt men vast dat de memorie van toelichting ⁽⁸⁾ vermeldt:

« Het duidelijk uitgedrukte voornemen is wel, zoals de Raad van State aanhaalt, vast te houden aan de terugwerking van de procedureregels » waar men in feite bedoelt de onmiddellijke toepassing.

2. Bij een nader onderzoek van de stellingen betreffende de « terugwerkende kracht » of de « onmiddellijke toepasselijkheid » van de nieuwe wetten i.v.m. het gerechtelijk recht valt op de eerste plaats deze terminologische verwarring op; daarenboven blijkt de bedoeling steeds in de mate van het mogelijke onrechtvaardige situaties te vermijden ⁽⁹⁾.

Algemeen kan men konkluderen dat geen enkele auteur de terugwerkende kracht, zoals hoger omschreven, voorstaat, doch dat verschillende modaliteiten worden gezocht voor de onmiddellijke toepassingskracht. Hierbij laat men zich al dan niet leiden door het begrip « verkregen rechten ».

De onmiddellijke toepassingskracht, door sommigen aangenomen ⁽¹⁰⁾, door anderen niet ⁽¹¹⁾, heeft een dubbel effect ⁽¹²⁾:

— een negatieve werking: d.w.z. dat de nieuwe wet geen rechtsverhoudingen mag aantasten die voor haar inwerkingtreding definitief waren (verbod van terugwerking). Deze negatieve werking sluit ook in dat uitgedoofde rechten niet meer mogen in leven geroepen worden door de nieuwe wet;

— een positieve werking: d.w.z. dat de nieuwe wet, met uitsluiting van de oude, onmiddellijk zijn effect moet sorteren.

3. Onmiddellijke toepassing van de nieuwe wetten op de rechterlijke organisatie.

Behoudens specifieke overgangsbepalingen hebben nieuwe wetten op de rechterlijke organisatie onmiddellijk toepassingskracht ⁽¹³⁾.

Dit sluit in:

a) dat een afgeschaft rechtscollege onmiddellijk zijn activiteiten moet staken;

b) dat de nieuw opgerichte rechtskolleges in vervanging van de oude, de zaken van de gelijkaardige afgeschafte rechtskolleges onmiddellijk overnemen;

c) dat de rechtskolleges wier samenstelling gewijzigd wordt, onmiddellijk moeten zetelen in hun nieuwe samenstelling.

Deze onmiddellijke toepassing kan in geen enkele mate als terugwerkend worden beschouwd, daar enkel aan de toestand op het ogenblik van de wetwijziging wordt geraakt.

4. De onmiddellijke toepassing van de nieuwe wetten die de bevoegdheid regelen hebben tot zeer uiteenlopende interpretaties aanleiding gegeven. Soms werd er voorgehouden dat de bevoegdheid van een rechtscollege bepaald wordt op het ogenblik van de inleiding van een vordering, zodat de toepassing van de nieuwe wet wordt uitgesloten ⁽¹⁴⁾.

Deze zienswijze is thans verlaten, daar de bevoegdheid van een rechter niets anders is dan de hem door de wet gegeven mogelijkheid om een betwisting op te lossen. Wordt deze mogelijkheid hem ontnomen, dan is de rechter onbevoegd, ongeacht of de zaak al dan niet is ingeleid ⁽¹⁵⁾.

Als konklusie mag gesteld worden dat de wetgeving op de bevoegdheid onmiddellijke toepassing krijgt, wat inluit dat een rechter bij wie een vordering rechtsgeldig was aangebracht, onbevoegd wordt, wanneer na de inleiding een nieuwe wet hem deze bevoegdheid ontnemt.

Aan de nadelige gevolgen van deze onmiddellijke toepassing werd een mildering gebracht: de oorspronkelijke rechter blijft toch bevoegd indien reeds een beslissing ten gronde werd geveld ⁽¹⁶⁾ ⁽¹⁷⁾.

Waar deze principes voor de bevoegdheidsbepaling ratione materiae als vaststaand mogen beschouwd worden, gelden dezelfde principes niet voor het bepalen van de territoriale bevoegdheid. Waar de territoriale bevoegdheid de openbare orde niet raakt, moet men konkluderen dat de eerste rechter bevoegd blijft.

5. Ook de nieuwe wetten die de rechtspleging regelen dienen onmiddellijk toegepast te worden, d.w.z. op de blijvende gevolgen van vroeger gestelde handelingen, zonder dat de onder het oude regime rechtsgeldig gestelde handelingen hierdoor zouden worden aangetast.

Twee belangrijke problemen hebben de rechtsleer nochtans bezig gehouden: de invloed van een nieuwe wet op de toelaatbaarheid van een rechtsmiddel en op de lopende termijnen.

a) Toelaatbaarheid van een rechtsmiddel.

Een nieuwe wet kan een rechtsmiddel dat voorheen niet toegelaten was toestaan of wel omgekeerd, een rechtsmiddel dat mogelijk was, niet meer toestaan.

Zo het vonnis uitgesproken is na de inwerkingtreding van de nieuwe wet lijdt het geen twijfel dat de nieuwe wet onmiddellijk en bij uitsluiting van de oude van toepassing is.

In deze hypothese moet de toelaatbaarheid van het rechtsmiddel beoordeeld worden volgens de nieuwe wettelijke regeling.

Indien het vonnis daarentegen uitgesproken werd vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet is de rechtspraak verdeeld.

Soms werd er voorgehouden dat de toelaatbaarheid van een rechtsmiddel « une qualité inhérente » is van het vonnis zelf, zodat die wet van toepassing is, die geldt op het ogenblik van de uitspraak. Deze auteurs kiezen voor de overleving van de oude wet ⁽¹⁸⁾.

Anderen hebben voorgehouden dat de toelaatbaarheid van een rechtsmiddel een hoedanigheid is, verbonden aan de uitoefening van dit rechtsmiddel en niet aan het vonnis a quo. De toelaatbaarheid van het hoger beroep moet dan beoordeeld worden op het ogenblik en volgens de wettelijke bepalingen van toepassing op het ogenblik van het aanwenden van het rechtsmiddel.

Deze laatste zienswijze, die strookt met de onmiddellijke toepasselijkheid en geen retro-activiteit inhoudt, moet verkozen worden boven een eerder dubieuze interpretatie, die in strijd komt met art. 2. B.W.

b) De invloed van de wetgeving die de nieuwe termijnen bepaalt en in werking treedt terwijl oude termijnen lopen, is een zeer belangrijke kwestie gebleken, hoofdzakelijk bij de inwerkingtreding van de artikelen 1048 en 1051 Ger. W. op 1 januari 1969.

Nooit is er enige betwisting gerezen nopens het feit dat definitief volgens de oude wetgeving verlopen termijnen door de toepassing van de nieuwe termijnen niet tot nieuw leven kunnen gebracht worden.

Het probleem is de eventuele wijziging van de lopende oude termijnen wanneer deze termijnen door de nieuwe wet verlengd of verkort worden.

Tegen de onmiddellijke toepassing van de nieuwe termijn op de lopende oude termijn heeft men ingebracht dat de termijn meestal verband houdt met de grond van het recht. Hierdoor wordt de onmiddellijke toepassing uitgesloten en blijft de oude wet van toepassing.

Hier dient er nochtans reeds op gewezen te worden dat een termijn enkel een modaliteit is van de uitoefening van een recht.

c) Betreffende de toepasselijkheid van een nieuwe wet op de regeling die de bewijslast betreft, dient erop gewezen te worden dat de bewijslastregeling tot het materieel recht behoort, zodat de oude wet van toepassing blijft ⁽¹⁹⁾.

In het licht van deze algemene rechtsprincipes zal moeten nagegaan worden wat als doorslaggevend moet beschouwd worden bij eventuele onduidelijkheid van een wettekst:

— Op de eerste plaats moet in een materie als deze de rechtszekerheid primeren ⁽²⁰⁾. Vragen nopens rechtvaardigheid, billijkheid... zijn slechts bijkomstig.

Voor de rechtspraktici vertoont het geen belang welke criteria de wetgever aanneemt voor het bepalen van een termijn, noch waarop hij zich steunt om een bepaalde rechter bevoegd te maken; wat belang vertoont voor de rechtspraktici is dat zij zonder enige twijfel de juiste termijn en de bevoegde rechter in konkreto kunnen kennen.

— Binnen die rechtszekerheid moet men de voorkeur geven aan het primeren van de nieuwe wet boven de oude. Deze prioriteit moet absoluut zijn, behoudens wettelijke restrikties en verbod van retro-aktiviteit.

— Wanneer dan nog de mogelijkheid openblijft voor verschillende interpretaties moet diegene verkozen worden die de efficiëntie en de snelheid van het gerechtelijk apparaat het meest dient.

Het overgangsrecht en de w. 10 oktober 1967.

De hoofdbeginselen van het transitoir recht vindt men in: Art. 3. Ger. W.

Art. 4. (artt. 1 t/m 46) W. 10 oktober 1967 houdende de overgangsbepalingen.

Benevens overgangsbepalingen i.v.m. de bevoegdheid en de rechtspleging — die hierna worden besproken — bevatten de artt. 9 t/m 46 (art. 4, overgangsbepalingen W. 10 oktober 1967) een aantal bepalingen betreffende de rechterlijke organisatie, meer in het bijzonder het statuut van de leden van de hoven en rechtbanken, griffiers, griffie-personeel en het personeel van het parket.

Hoofdzakelijk komen deze bepalingen neer op het beschermen van een verkregen toestand, die niet mag worden aangetast door de inwerkingtreding van het Ger. W.

(Art. 9: wedden en wedde-verhogingen; art. 10: emeritaat van de magistraten; art. 12: de wijze waarop de vrederechters hun functies uitoefenen bij fusie, opheffing... van hun kanton).

Achtereenvolgens worden de overgangsmaatregelen behandeld die betrekking hebben op:

- I. De bevoegdheid ratione materiae.
- II. De bevoegdheid ratione loci.
- III. De rechtspleging.

I. Overgangsrecht m.b.t. de bevoegdheid ratione materiae.

Wanneer men het geheel van de gewijzigde bevoegdheidsregeling onderzoekt, kunnen er zich drie typegevallen voordoen, die elk een verschillende oplossing zullen krijgen:

Eerste geval: een bevoegd rechtskollege blijft na de nieuwe wet bestaan, doch verliest een specifieke bevoegdheid ten voordele van een ander, nieuw of reeds bestaand rechtskollege.

Vb. 1. De vrederechter verliest zijn bevoegdheid om te oordelen over arbeidsongevallen, bevoegdheid die toekomt aan de nieuwe arbeidsrechtbanken.

2. De rechtbanken van eerste aanleg worden niet meer de gewone rechtskolleges voor geschillen tussen 10.000 F en 25.000 F. Deze bevoegdheid komt toe aan de vrederechter.

Tweede geval: een bevoegd rechtskollege wordt afgeschaft en zijn oude bevoegdheid wordt geheel of gedeeltelijk overgedragen aan een nieuw rechtskollege.

Vb. 1. De werkrechtshouders worden afgeschaft en hun bevoegdheid wordt overgedragen aan de arbeidsrechtbanken.

2. De oude rechtbanken van koophandel worden afgeschaft, hun bevoegdheid wordt overgedragen, gedeeltelijk

aan de nieuwe rechtbanken van koophandel, gedeeltelijk aan de vrederechters.

Derde geval: een derde serie mogelijkheden die zich voordoen hebben betrekking op de opheffing van de zetel van een bepaald gerecht.

Vb. De zetel van het vrederecht te Lochristi wordt opgeheven. Bij de studie van de bevoegdheidskonflikten in elk van deze gevallen moet daarenboven een onderscheid gemaakt worden naargelang het stadium waarin de procedure zich op het ogenblik van de inwerkingtreding bevindt:

1. De invloed van de inwerkingtreding op de zaken die geldig aanhangig waren.

2. De invloed van de inwerkingtreding op het verzet tegen de reeds gewezen vonnissen.

3. De invloed van de inwerkingtreding op het hoger beroep tegen de reeds gewezen vonnissen.

A. De gewijzigde bevoegdheid van een rechtskollege.

De eerste serie gevallen betreffen de gewijzigde bevoegdheid van de niet afgeschafte rechtskolleges omwille van de inhoud van het geschil of omwille van het bedrag van de vordering.

De twee voornaamste gevallen die zich zullen voordoen zijn:

1. De bevoegdheid van de vrederechters, opgeheven in een aantal sociaal-rechtelijke geschillen (bv. arbeidsongevallen...) ⁽²¹⁾.

2. De bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg wier normale bevoegdheid ratione summae beperkt wordt (25.000 fr. i.p.v. 10.000 fr.)

1. Het lot van de aanhangige zaken.

Voor de zaken die voor deze rechtskolleges aanhangig zijn heeft de wetgever op zeer duidelijke wijze geopteerd voor het voortleven van de oude bevoegdheidsregeling.

Art. 3. Ger. W. biedt voor deze gevallen een duidelijke oplossing:

« De wetten op de bevoegdheid zijn van toepassing op de hangende rechtsgedingen, zonder dat die worden onttrokken aan de instantie van het gerecht waarvoor zij op geldige wijze aanhangig zijn... »

Wanneer de wetgever in deze gevallen duidelijk geopteerd heeft voor het behoud van de oude bevoegdheidsregeling, dan gebeurde dit enkel omdat de nadelen hieraan verbonden zeer gering, bijna onbestaand zijn. Inderdaad, deze rechtskolleges blijven bestaan, ook na de inwerkingtreding van de nieuwe bevoegdheidsregeling, zodat de zaken die voor hen aanhangig waren zonder bezwaar kunnen afgewerkt worden.

Een aantal bemerkingen dringen zich nochtans op:

1. Het oude rechtskollege kan slechts zijn bevoegdheid behouden indien de zaak op geldige wijze aanhangig was gemaakt vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet.

Hierbij dient de vraag gesteld wanneer een rechtskollege « gevat » is.

Is de rechter « gevat » vanaf het ogenblik dat de inleidingsakte betekend is aan de tegenpartij ⁽²²⁾ of vanaf het ogenblik dat de inleidingsakte op de rol is ingeschreven?

Ook hier en minstens voor de toepassing van de overgangsbepalingen, dient een pragmatisch criterium te worden gevolgd.

De zienswijze dat de rechter zou « gevat » zijn door de enkele betekening aan de tegenpartij kan moeilijk aangenomen worden:

— er zijn gevallen waar de rechter wel « gevat » is wanneer geen betekening aan de tegenpartij is gebeurd (procedure op eenzijdig verzoekschrift);

— voor de tegensprekelijke verzoekschrift-procedure is de rechter gevat, vooraleer aan de tegenpartij het verzoekschrift werd betekend;

— in de gevallen waar er gedagvaard wordt kan men evenmin beweren dat de rechter zou «gevat» zijn vóór de inschrijving op de rol. De rechter komt slechts in het geding tussen en is dus «gevat» op het ogenblik van de inschrijving.

De inschrijving op de rol van een rechtskollege als criterium voor het aanhangig zijn van de zaak biedt daarenboven in het raam van de overgangsbepalingen het voordeel dat de rechtskolleges, die een bepaalde bevoegdheid verliezen, geen nieuwe zaken meer op de rol mogen inschrijven, nadat de nieuwe wet van kracht is die hen deze bevoegdheid ontnemt.

2. De bevoegdheidsprorogatie van deze rechtskolleges houdt definitief op bij hun einduitspraak.

Dit sluit in dat de bevoegdheidsverlenging toegestaan is voor gans de hangende instantie (tot eindvonnis), maar ook niet verder, d.w.z. slechts voor één aanleg (zie verder verzet en hoger beroep).

3. Deze bevoegdheidsprorogatie is eveneens van toepassing op de zaken die reeds in hoger beroep geldig waren ingeleid op het ogenblik dat de nieuwe wet inwerkingtrad, en dit volgens de oude bevoegdheidsregelen. (Bv. wanneer de rechtbank van eerste aanleg rechtsgeldig «gevat» was van een hoger beroep tegen een vonnis van de vrederechter inzake arbeidsongevallen).

4. Deze bevoegdheidsuitbreiding doet geen afbreuk aan de nieuwe regelen betreffende de aanleg.

2. Verzet.

Een tweede vraag rijst i.v.m. de bevoegdheid van het rechtskollege waarbij verzet moet aangetekend worden indien — vóór het verzet — het rechtskollege dat uitspraak deed, door de nieuwe wet onbevoegd is geworden.

Een drietal voorbeelden illustreren dit probleem:

— verzet tegen een verstekvonnis van de vrederechter inzake arbeidsongevallen;

— verzet tegen een verstekvonnis van de rechtbank van eerste aanleg, zetelende in graad van hoger beroep inzake arbeidsongevallen;

— verzet tegen een verstekvonnis van de rechtbank van eerste aanleg over een geschil met een waarde tussen 10.000 fr. en 25.000 fr.

Deze toestand werd als zodanig niet door de overgangsbepalingen geregeld.

Daar de bevoegdheidsprorogatie toegekend aan de oude rechtskolleges door art. 3, Ger. W. uitsluitend is toegekend voor de hangende instantie, zal het verzet moeten aangetekend worden voor het nieuwe en bevoegde rechtskollege.

Hoewel deze interpretatie op geen uitdrukkelijke wettekst steunt en in zekere mate in strijd is met art. 1047 Ger. W., moet deze oplossing toch verkozen worden, daar art. 3, Ger. W. geen enkele bevoegdheid meer verleent aan de oude rechtskolleges na de einduitspraak.

(Vgl. art. 4, art. 4, al. 3 W. 10 oktober 1967).

3. Hoger beroep.

Evenmin als voor het verzet duidt de wet een bevoegd rechtskollege aan waarbij hoger beroep moet worden aangetekend tegen de vonnissen van de rechtskolleges die hun bevoegdheid verliezen bij de inwerkingtreding van het Ger. W.

Het lijkt terzake niet de minste twijfel dat hoger beroep moet aangetekend worden bij de rechtskolleges die volgens de nieuwe wet bevoegd zijn kennis te nemen van deze geschillen in hoger beroep. Zo zal men tegen een vonnis van de vrederechter inzake arbeidsongevallen na de inwer-

kingtreding van het Ger. W. in hoger beroep moeten gaan bij het arbeidshof.

B. Bevoegdheidsregeling voor de afgeschafte rechtskolleges.

De tweede serie bevoegdheidsproblemen ratione materiae houden verband met de zaken die hangend zijn voor de rechtskolleges die volledig afgeschaft worden.

1. De werkrechtshofen.
2. De werkrechtshofen in beroep.
3. De rechtbanken van koophandel.
4. De rechtsprekende commissies in sociale zaken.

De problemen in dit verband zullen ook in drie stadia onderzocht worden:

1. Wat gebeurt er met de zaken die hangend zijn?
2. Waar moet verzet aangetekend worden tegen de beslissingen van deze rechtskolleges?
3. Waar moet hoger beroep aangetekend worden?

1. Behandeling van de hangende zaken.

a) Principes: «onmiddellijke toepassing».

Het probleem van de hangende zaken bij de gerechten die opgeheven worden wordt uitdrukkelijk opgelost in art. 4, art. 1, al. 1. W. 10 oktober 1967:

«De zaken, die aanhangig zijn bij de gerechten die krachtens de bepalingen van art. 2. van deze wet zijn opgeheven, worden... op de algemene rol ingeschreven van de nieuwe gerechten...»

Hier heeft de wetgever op zeer duidelijke wijze geopteerd voor de onmiddellijke toepassingskracht van de nieuwe wetten op de bevoegdheid.

Het is niet te verwonderen dat de wetgever getracht heeft op de snelste en efficiëntste wijze de nieuwe bevoegdheidsregeling tot haar recht te laten komen.

Niets sticht meer verwarring dan naast de nieuwe ook nog de oude rechtskolleges te laten voortbestaan.

Het spreekt vanzelf dat de zaken die nog niet ingeleid zijn vóór de inwerkingtreding van de nieuwe bevoegdheidsregelen rechtstreeks voor de nieuwe rechtskolleges moeten gebracht worden.

Ook hier is het criterium van de aanhangigheid de inschrijving op de rol. De inschrijving moet gebeurd zijn vóór de inwerkingtreding; noch de betekening aan de tegenpartij, noch de datum van verzending van het verzoekschrift kunnen in aanmerking worden genomen.

Werking van het principie.

1. Aan welke rechtskolleges worden de zaken overgemaakt?

— aan de nieuwe rechtbanken: de zaken van de oude rechtbanken van koophandel en de zaken hangende voor de rechtbank van eerste aanleg zetelende op konsulaire wijze;

— aan de arbeidsrechtbanken: de zaken van de werkrechtshofen en de administratieve commissies in eerste aanleg;

— aan de arbeidshoven: de zaken van de werkrechtshofen in beroep en de administratieve commissies in beroep.

2. De modaliteiten van de overmaking.

— het overmaken van de zaak gebeurt ambtshalve; partijen moeten er dus niet om verzoeken;

— deze overmaking geschiedt kosteloos en brengt geen nieuwe rolrechten mee. De eventueel gestorte provisies zullen eveneens worden overgemaakt;

— de griffier (of sekretaris) van het oude rechtskollege zorgt voor de overmaking van het dossier.

Bevoegdheidsincidenten bij het overmaken van het dossier.

Na de overmaking door de griffier van het oude gerecht van het dossier aan het nieuwe gerecht kunnen zich twee mogelijkheden voordoen betreffende de bevoegdheid van het nieuwe gerecht:

Eerste hypotese :

Het nieuwe rechtscollege heeft dezelfde bevoegdheid als het oude. Bv. Een betwisting nopens een bediendenkontraakt was hangende voor de werkrechtshoofdbank.

Bij de overdracht van deze zaak naar de arbeidsrechtbank stellen er zich geen problemen, daar de arbeidsrechtbank dezelfde bevoegdheid heeft.

Tweede hypotese :

Het nieuw rechtscollege heeft niet dezelfde bevoegdheid betreffende de overgedragen zaak.

Bv. Een geschil betreffende een wissel ter waarde van 17.000 fr. is hangend voor de oude rechtbank van koop-handel.

Deze zaak moet overgedragen worden naar de nieuwe rechtbank koophandel, doch deze is slechts bevoegd voor een wissel met een waarde boven 25.000 fr.

Het zijn precies deze gevallen die geregeld worden in art. 4, art. 1, al. 7 W. 10 oktober 1967: de bevoegdheid van de nieuwe gerechten voor de doorgezonden zaken wordt bepaald volgens de oude bevoegdheidsregelen.

Hoewel deze oplossing op het eerste gezicht bevreem-dend kan lijken, daar afgeweken wordt van de nieuwe bevoegdheidsregeling, was deze maatregel niet alleen wenselijk maar ook noodzakelijk.

Inderdaad, het systeem zoals voorzien in art. 1 (Art. 4, W. 10 oktober 1967) is in feite een automatisch mechanisme voor de overdracht van zaken, waarbij het zeker niet aan de griffier toekomt om voor elke zaak afzonderlijk uit te maken aan welk rechtscollege hij het dossier dient over te maken.

Deze prorogatie van bevoegdheid voor de nieuwe rechtskolleges geldt enkel voor de hangende instantie en is niet van toepassing indien verzet of hoger beroep tegen hun beslissingen wordt aangetekend.

b) Uitzondering: gevallen waarin het oude rechtscollege verder blijft zetelen.

Het zeer degelijk en efficiënt systeem van de automatische overheveling van de zaken van afgeschafte rechtskolleges naar nieuw opgerichte moet in zijn geheel worden toegejuicht.

Nochtans heeft men gevreesd dat de overheveling van al de zaken — ongeacht de stand waarin zij zich bevinden — voor een aantal zakenodeloze vertraging zou meebrengen.

In afwijking van het principe van de onmiddellijke toepassing van de nieuwe bevoegdheidsregeling, bepaalt art. 4, art. 1, al. 5, W. 10 oktober 1967 dat, bij uitzondering, de oude rechtskolleges verder mogen blijven zetelen en bevoegd blijven voor de zaken waarvan

— ofwel de debatten nog aan gang zijn;

— ofwel in beraad zijn.

Hierbij is het niet overbodig een vergelijking te maken met art. 93, W. 8 april 1965 op de jeugdbescherming (23).

«De kinderrechtshoofden blijven kennis nemen van de rechtsplegingen die bij hen vóór de inwerkingtreding van onderhavige wet aanhangig zijn gemaakt».

Deze wettelijke regeling kijkt in twee punten af van de huidige:

1. Bij de wet op de jeugdbescherming heeft de wetgever op resolute wijze gekozen voor de blijvende werking van de oude bevoegdheidsregeling, waar dit slechts bij wijze van uitzondering is toegestaan in het Ger. W.

Dit verschil van optie kan men gemakkelijk begrijpen wanneer men de omvang van de beide hervormingen vergelijkt.

2. Bij de overgangsbepalingen van de wet op de jeugdbescherming werd een zeer precies en formeel criterium genomen (aanhangig = ingeschreven op de rol), terwijl de uitzonderingsgevallen in het Ger. W. veel minder precies zijn omschreven.

Wanneer blijft het oude rechtscollege bevoegd.

Voorafgaandelijk moet er op gewezen worden dat deze uitzonderingen zeer strikt moeten geïnterpreteerd worden.

De aanhangig gemaakte zaken worden in twee gevallen niet onttrokken aan het oude rechtscollege:

1. Wanneer de zaak in beraad is:

Dit criterium zal in de konkrete toepassing geen aanleiding geven tot moeilijkheden.

Krachtens de artikelen 769 en 770 Ger. W. kan men tot het besluit komen dat een zaak in beraad is (om vonnis uit te spreken) na de sluiting van de debatten.

De sluiting van de debatten wordt geacteerd op het zittingsblad.

Een zeer duidelijk criterium is hier voorhanden, waar-naar de griffier — die de verzending doet — zich moet gedragen.

2. Zaken waarvoor «de debatten aan gang zijn».

Het is dit tweede criterium dat bij gebrek aan precisie aanleiding zal geven tot heel wat moeilijkheden.

Inderdaad, debatten worden wel gesloten maar niet geopend verklaard.

Van welk ogenblik af zijn de debatten aan gang?

— Met zekerheid kan men zeggen dat de debatten geopend zijn op de inleidingszitting, m.a.w. dat de debatten aan gang zijn (zie art. 735, al. 2, Ger. W.: tegensprekelijk vonnis kan op de inleidingszitting worden uitgesproken, zelfs zonder konklusies).

Deze ruime interpretatie — dat de debatten in de zin van art. 1 van de overgangsbepalingen aan gang zouden zijn vanaf de inleiding — moet radikaal worden terzijde gezet als strijdig met de bedoeling van de wetgever die zeer duidelijk tot uiting komt in art. 4, art. 1, al. 1. Indien deze interpretatie zou aanvaard worden brengt het mee dat al de ingeleide zaken door de oude rechtskolleges zouden moeten afgewerkt worden.

— Het ogenblik van de mededeling van de stukken tussen de partijen kan evenmin als criterium worden aanvaard. Ook hier zou dit tot gevolg hebben dat de oude rechtskolleges te lang in functie zouden blijven, zonder dat er enig aanwijsbaar nut voorhanden is.

Daarenboven kan dit criterium niet aanvaard worden omdat het voor de griffier onmogelijk te controleren is.

— Het ogenblik waarop de konklusies gewisseld worden kan om dezelfde reden niet als criterium aanvaard worden. Hierbij dient dan nog aangestipt te worden dat in een aantal zaken geen konklusies worden gewisseld.

Het criterium moet beantwoorden aan volgende vereisten:

1. De oude rechtskolleges mogen slechts bij uitzondering en voor het geringst aantal zaken bevoegd blijven.

2. Het criterium moet aan de hand van het dossier door de griffier gemakkelijk kunnen vastgesteld worden.

Het enige criterium dat aan deze vereisten voldoet kan als volgt samengevat worden: de oude rechtskolleges blijven uitsluitend in werking en bevoegd voor de zaken waarvoor op het ogenblik van de inwerkingtreding van de nieuwe wet én een rechtsdag werd bepaald (overeenkomstig de artt. 750, 751, 755, 756 en 803/730 Ger. W.) én

wanneer op grond van deze rechtsdag de pleidooien effectief aan gang waren.

Deze verschillende elementen kunnen aan de hand van het gerechtsdossier worden vastgesteld.

De oude rechtskolleges blijven volgens deze enge interpretatie niet bevoegd in zaken waarin zij een niet-eindvonnis velden, zelfs indien het een provisioneel vonnis betreft. Er kan inderdaad geen enkele reden worden aangehaald waarom in dit laatste geval een bevoegdheidsprorogatie ook maar wenselijk zou zijn.

Hierbij valt op te merken dat het aan het rechtskollege toekomt voor de griffier de criteria vast te leggen ten einde de overmaking van de dossiers in de andere gevallen dan het hierboven vermelde te regelen en dat het niet alleen onwenselijk maar strijdig zou zijn met art. 1 van de overgangsbepalingen hierover de partijen te laten debatteren.

c) *Afwijking op de uitzondering:*

In de twee hierboven vermelde gevallen zal toch een verzending gebeuren naar de nieuwe rechtskolleges zo de oude rechtskolleges niet meer samengesteld kunnen blijven.

In deze hypothese zal de verzending op dezelfde wijze gebeuren als in de eerste serie gevallen.

Men kan zich de vraag stellen of de benoeming van de referendaris of de juridische bijzitter tot een rechterlijk ambt niet meteen tot gevolg heeft dat het oude rechtskollege niet meer kan samengesteld blijven.

Het enige argument waarop men kan steunen om tot deze konklusie te komen is het principe van de onverenigbaarheid van beide functies (magistraat in het nieuwe rechtskollege, referendaris of juridisch bijzitter in het oude rechtskollege).

Deze onverenigbaarheid schijnt nochtans niet te vallen onder de toepassing van art. 292 en 293 Ger. W.

2. *Verzet.*

Indien de oude rechtskolleges bevoegd zijn gebleven (debatten aan gang of beraad) en vonnis wordt uitgesproken bij verstek, blijft de vraag open bij welk rechtskollege verzet moet aangetekend worden. Dit geval wordt uitdrukkelijk geregeld in art. 4, art. 4, al. 2 W. 10 okt. 1967.

« Verzet tegen de beslissingen van het opgeheven gerecht wordt ingediend voor het nieuwe gerecht van hetzelfde niveau dan het opgeheven gerecht ».

Verzet tegen een beslissing van de werkrechtshoofden zal gebracht worden voor de arbeidsrechtbank.

3. *Hoger beroep.*

Art. 4, art. 4, al. 1, W. 10 oktober 1967 regelt ook deze materie op preciese wijze:

« Hoger beroep tegen beslissingen van een opgeheven gerecht wordt ingediend voor het gerecht dat in hoger beroep kennis neemt van de beslissingen van de nieuwe gerechten van hetzelfde niveau als het gerecht dat de beslissing heeft uitgesproken. »

Hoger beroep tegen een beslissing van de werkrechtshoofden wordt gebracht voor het arbeidshof.

C. *Bevoegdheidsregeling in geval van afschaffing van zetel.*

De bevoegdheidskonflikten, die kunnen rijzen bij de opheffing van bepaalde zetels van vrederechten en politierechtbanken, worden geregeld in art. 4, art. 2, W. 10 oktober 1967.

— Aan wie worden de zaken overgedragen: de zaken

worden overgedragen aan die vrederechten en politierechtbanken die de Koning aanwijst.

a) Het K.B. van 24 september 1970 bepaalt aan welke politierechtbanken de zaken van de afgeschafte politierechtbanken worden opgedragen (zie bijlage II).

b) Het K.B. van 23 september 1970 bepaalt aan welke vrederechten de zaken van de afgeschafte vrederechten worden opgedragen (zie bijlage I).

— De wijze van overdracht: de dossiers worden overgedragen op de wijze zoals voor de afgeschafte gerechten bepaald, d.w.z. ambtshalve zonder kosten door de griffier.

* * *

Doorenboven bepaalt art. 4, art. 41, W. 10 oktober 1967 dat de koning bepaalt aan welke rechtskolleges de archieven van de afgeschafte rechtskolleges zullen overgedragen worden voor het afleveren van expedities enz... Deze materie werd geregeld bij K.B. dd. 7 oktober 1970 (B. Stbl. 20 oktober 1970 - zie bijlage III).

II. *Bevoegdheidsconflicten ratione loci.*

Bevoegdheidskonflikten doen zich niet alleen voor omdat er een verschillende toewijzing van materie gebeurd is, maar ook omdat de territoriale bevoegdheid werd gewijzigd. Hiermee wordt niet bedoeld dat de rechtsregelen om de territoriale bevoegdheid van een rechtskollege te bepalen, werden gewijzigd maar dat aan het rechtskollege soms een gewijzigd territorium werd toegekend.

A. *Regeling voor de rechtskolleges.*

1. *Behandeling van een hangend geding.*

Een zaak is volgens de oude wetgeving rechtsgeldig aangebracht voor een rechtskollege, nadien wordt het rechtsgebied gewijzigd.

De wetgever heeft ook hier duidelijk geopteerd voor het voortleven van de oude wet art. 4, art. 3, W. 10 oktober 1967:

« Voor de gerechten waarvan het rechtsgebied wordt gewijzigd door het Ger. W., blijven alle zaken aanhangig die er aangebracht zijn, zelfs indien de plaats waardoor hun territoriale bevoegdheid was bepaald voortaan tot het rechtsgebied van een ander gerecht behoort. »

2. *Verzet.*

Waar moet het verzet ingeleid worden tegen een vonnis van een rechtskollege dat ten tijde van het verzet territoriaal niet meer bevoegd is.

Dezelfde redenering moet gevolgd worden als voor het verzet tegen beslissingen van rechtskolleges die hun materiële bevoegdheid verloren.

Het verzet zal moeten aangetekend worden bij het rechtskollege dat volgens de nieuwe wet territoriaal bevoegd is.

3. *Hoger beroep.*

Hetzelfde probleem stelt zich voor het hoger beroep tegen deze vonnissen. Hoger beroep zal moeten aangetekend worden bij de rechtskolleges die territoriaal bevoegd zijn volgens de nieuwe wet.

B. *De territoriale bevoegdheid van ministeriële ambtenaren.*

Art. 4, art. 38 regelt de territoriale bevoegdheid van de notarissen en gerechtsdeurwaarders, voor zover hun ambtsgebied zou gewijzigd zijn. De regeling is vooral

ingegeven door de zorg voor de vrijwaring van « verworven rechten ».

De notarissen en gerechtsdeurwaarders blijven *ten persoonlijke titel* gerechtigd te instrumenteren in de gemeenten van hun ambtsgebied zoals het vóór het Ger. W. bestond.

III. Conflicten i.v.m. de rechtspleging.

De oplossing van de problemen in verband met de toepassing van de nieuwe wetten op de rechtspleging, is hoofdzakelijk vervat in art. 3 Ger. W. en art. 4, art. 6, 7 en 8 W. 10 oktober 1967.

A. Algemene principes.

« De wetten op de ... rechtspleging zijn van toepassing op de hangende gedingen... » (art. 3 Ger. W.)

De wetgever heeft hier duidelijk geopteerd voor het stelsel van de onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet.

Deze onmiddellijke toepassingskracht impliceert:

— dat de handelingen die rechtsgeldig gesteld werden geldig blijven alhoewel zij volgens de nieuwe wet onregelmatic zijn (art. 4, art. 6);

— dat handelingen die volgens de oude wet onregelmatic of laattijdig waren niet kunnen geregulariseerd worden door de nieuwe (negatieve werking van het principe van de non-retroactiviteit).

B. Bijzondere gevallen.

Enkele gevallen dienen grondiger onderzocht te worden: de implicaties betreffende de nieuwe termijnen, de aanleg, het getuigenverhoor en de overgangsbepaling i.v.m. art. 1390 Ger. W.

1. Termijnen.

Het wekt wel enige verwondering te moeten vaststellen dat precies nopens dit delikaat probleem, waarover de rechtsleer het helemaal niet eens is, noch het Ger. W., noch de overgangsbepalingen, een oplossing aanwijst.

Twee voorbeelden kunnen het belang hiervan onderstrepen:

— volgens de oude wetgeving is de termijn van hoger beroep 2 maand, volgens de nieuwe wet 1 maand.

De nieuwe wet treedt in voege wanneer van de oude termijn reeds één maand verstreken is.

Is op het ogenblik van de inwerkingtreding de oude termijn onmiddellijk vervangen door de nieuwe of loopt de oude termijn van 2 maand verder?

— De oude wetgeving voorziet een termijn van 8 dagen voor het aanwenden van een rechtsmiddel. Tijdens de loop van deze acht dagen treedt een nieuwe termijn van 1 maand in voege.

Met welke termijn moet rekening gehouden worden?

Voor de oplossing van deze problemen lijkt het noch nodig, noch nuttig, een beroep te doen op de beginselen van de rechtvaardigheid of een poging te ondernemen de juridische betekenis van « termijn » in het procesrecht uit te diepen.

Veel veiliger lijkt het zich te houden aan de algemene teksten en deze in konkreto toe te passen:

— art. 3 Ger. W. schrijft voor, dat de wetten op de rechtspleging moeten toegepast worden op de hangende gedingen;

— art. 2 B.W. verbiedt de terugwerkende kracht.

Thans zal moeten getracht worden aan de hand van de konkrete gevallen het eerste principe toe te passen (onmiddellijke toepassing) zonder het tweede principe (non-retroactiviteit) te schenden.

a) Verkorting van de termijn door de nieuwe procedure-wet.

De vraag dient gesteld te worden of de onmiddellijke toepassing van een nieuwe wet, die de termijn verkort, op de oude termijn geen retro-activiteit impliceert.

Een vonnis werd betekend op 1 januari en verkrijgt volgens de oude wetgeving kracht van gewijsde op 2 maart.

Op 15 februari treedt de nieuwe wet inwerking die de termijn tot 1 maand herleidt.

De onmiddellijke toepassing sluit in dat op 15 februari dit vonnis definitief geworden is.

Bij nadere analyse stelt men vast dat deze onmiddellijke toepassing in feite een terugwerking is van de nieuwe wet, daar men bij de berekening de nieuwe termijn van 1 maand liet lopen vanaf 1 januari, vandaar dat men konkludeert, dat deze termijn zou verstreken zijn op 15 februari.

De oude termijnen die liepen kunnen derhalve, behoudens uitdrukkelijk voorziene uitzonderingen, niet worden verkort door de nieuwe wet. Dit probleem is aktueel daar bij de wet van 24 juni 1970 (B. Stbl., 21 augustus 1970) de termijn toegestaan bij art. 50 Ger. W. werd ingekort⁽²⁴⁾.

Deze wetwijziging is in werking getreden op 31 augustus 1970 en heeft geen verkorting teweeggebracht van de termijnen die liepen volgens het oude art. Ger. W.

b) Verlenging van de termijnen.

Wanneer een nieuwe wet de oude termijnen verlengt, worden deze nieuwe termijnen onmiddellijk geënt op de lopende oude termijnen. Hier kan men niet staande houden dat dit enige terugwerkende kracht impliceert, zodat art. 3 Ger. W. moet worden toegepast.

Ook hier is een zeer recent voorbeeld aan te halen: de termijn van 8 dagen om hoger beroep aan te tekenen tegen een bevelschrift in kort geding (art. 1039 Ger. W.) werd gewijzigd bij art. 37 W. 15 juli 1970 (B. Stbl. 30 juli 1970). Deze termijn werd op 1 maand gebracht.

Hogere wet trad in werking op 9 augustus 1970 zodat al de termijnen die op deze dag niet verstreken waren, verlengd werden tot één maand.

2. De aanleg.

Ook de mogelijkheden om een rechtsmiddel aan te wenden tegen een vonnis kan door een nieuwe wet worden gewijzigd. Waar vroeger geen hoger beroep toegelaten was, kan dit volgens de nieuwe wet wel toegestaan zijn of eventueel omgekeerd.

Twee hypotesen moeten onderscheiden worden:

Eerste hypothese:

Een mogelijkheid tot aanwenden van een rechtsmiddel wordt gecreëerd of ontnomen door de nieuwe wet, vooraleer dit rechtsmiddel is aangewend.

Deze hypothese is uitdrukkelijk geregeld door art. 4, al. 3 W. 10 oktober 1967:

« De bepalingen van het Ger. W. over de aanleg, vinden toepassing op de zaken die zijn ingeleid vóór de inwerkingtreding van deze bepalingen ». Ook hier heeft de wetgever duidelijk geopteerd voor de onmiddellijke toepassingskracht voor de nieuwe bepalingen.

Dit sluit in, dat de vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg en van de rechtbanken van koophandel over de geschillen tussen 10.000 en 25.000 fr. appelabel worden bij de inwerkingtreding van de desbetreffende bepalingen van het Ger. W.

Het hoger beroep zal moeten aangetekend worden bij het hof van beroep.

Tweede hypothese :

Een rechtscollege in hoger beroep is rechtsgeldig gevat vooraleer de nieuwe wet, die geen hoger beroep toelaat, van toepassing werd. Het rechtscollege in hoger beroep dient zich niet onbevoegd te verklaren krachtens art. 3, Ger. W., dat alhoewel het als hoofdprincipe de onmiddellijke toepassing vooropstelt, niet de onttrekking van de zaken mag tot gevolg hebben van de rechtscolleges die rechtsgeldig « gevat » zijn.

3. Getuigenverhoor.

Art. 4, art. 7 W. 10 oktober 1967 bevat een speciale overgangsbepaling, i.v.m. het getuigenverhoor. De getuigenverhooren, die bevolen zijn vóór de inwerkingtreding van de desbetreffende bepalingen, zullen gehouden worden volgens de opgeheven wetten.

Deze bepaling heeft enkel betrekking op de wijze waarop het getuigenverhoor wordt vastgesteld, de aanzegging van de getuigen, hun oproeping... niet op de berechting van de zaak na getuigenverhoor.

Deze maatregel kan men gemakkelijk begrijpen daar de nieuwe wetten voorzien dat de identiteit van de getuigen in de conclusies moeten vermeld zijn, zodat er geen aanzegging is tot aanzegging...

4. Overgangsbepalingen i.v.m. art. 1390 Ger. W.

Art. 1390 Ger. W. schrijft voor dat van elk beslag op roerende goederen door de instrumenterende gerechtsdeurwaarder bericht moet gegeven worden aan de griffie van de rechtbank van eerste aanleg waar beslag is gelegd.

Art. 4, art. 8 Wet van 10 oktober 1967 regelt de overgang tussen het oude en het nieuwe regiem :

— gedurende 1 m. na de inwerkingtreding van deel V van het Ger. W. moet elke schuldeiser verklaring doen van een door hem gelegd beslag.

— gedurende die termijn mag er geen verdeling gebeuren.

Rogier DE CORTE,
Advocaat te Gent,
Assistent R.U.G.

(1) M. Storme, « *De parlementaire goedkeuring van het Gerechtelijk wetboek* », R.W. 66/67 - 2083.

(2) M. Storme, « *Le code de procedure civile belge, témoin vivant des âges disparus* », Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1967.

(3) Belg. Senaat, zitting 63/64, - 10 december 1963, blz. 721.

(4) Belg. Senaat, zitting 64/65 - 9 maart 1965, blz. 223 e.v.

(5) Kamer van Volksvertegenw. Dok. 64/65 - Nr. 1, blz. 344 e.v.

(6) Kamer van Volksvertegenw. Dok. 65/66 - 59 Nr. 50 - blz. 361 e.v.

(7) W. Van Gerven, « *Beginnelsen van het Belgisch privaatrecht* », Dl. I, nr. 21, e.v. - De Page, *Traité*, T.I. nr. 231.

(8) Memorie van toelichting bij het ontwerp van wet tot invoering van het gerechtelijk wetboek. Belg. Senaat zitting 63/64, blz. IV.

(9) zie o.m. E. Garsonnet, « *Traité de Procédure* », 1882, Dl. II, blz. 11 : « S'il n'a pas exprimé de volonté à ce sujet, l'interprète doit les (wetten betreffende de procedure) déclarer rétroactives », zie evenwel Dl. I, blz. 634 « Au contraire l'engagement de l'instance fixe la compétence d'une manière invariable ».

Zie ook Van Bauwel, « *Handboek van burgerlijk procesrecht* », Dl. I, nr. 9, die de onmiddellijke toepassing voorhoudt behoudens de verkregen rechten.

(10) P. Roubier « *Le droit transitoire, Conflits des lois dans le temps* », 1960 - Brussel, 11 maart 1933, Pas, 1933, II, 96.

(11) Van Dievoet E, « *Les nouvelles lois* », B.J. 1927.

(12) W. Van Gerven, o.c., nr. 23/24.

(13) H. Solus et R. Perrot, « *Droit Judiciaire privé* » 1961, T. I nr. 24.

(14) E. Garsonnet, o.c., dl. I, 634 ; Van Dievoet, o.c., 163 e.v. ; Brus., 21 dec. 1926, Pas., 1927, II, 102.

(15) Bruss., 11 maart 1933, Pas., 1933, II, 96 ; - Luik, 21 febr. 1936, Pas., 1937, II, 3, - Cass., 3 nov. 1941, Pas., 1941, I, 407 ; - Cass., 29 nov. 1943, Pas., 1944, I, 76.

(16) Cass., 3 nov. 1941, Pas., 1941, I, 407.

(17) Vooral de Franse rechtsleer heeft het begrip « *décision au fond* » grondig uitgewerkt, zie Solus et Perrot, o.c., nr. 27.

(18) Fettweis, « *Elements de la compétence et de la procédure civile* ». 1962, blz. 22 ; Solus et Perrot, o.c., nr. 34.

(19) M. Storme : « *De bewijslast in het Belgisch privaatrecht* », nrs 49 en 51.

(20) M. Storme : « *Een procesrecht voor deze tijd* ». R.W. 64/65 - 659.

(21) H. Lenaerts, « *Sociaal Proces-recht* », nr. 33 e.v.

(22) A. Duquesne, « *La solution des lois dans le temps et le droit transitoire dans le code judiciaire* », J.T. 1968, blz. 5.

(23) R. De Corte, « *Vragen in verband met de procedure betreffende de wet dd. 8 april 1965 op de jeugdbescherming* », Studiesessie voor jeugdrechtsers (Overijse 1967), blz. 66 e.v.

(24) H. Bocken « *Les modifications au code judiciaire en matière de prorogation des délais d'opposition et d'appel.* » J.T. 1970, 473.

BIJLAGE I.: De alfabetische lijst van de afgeschafte vredegerichten met aanduiding aan welke vredegerichten hun zaken worden overgedragen (K.B. 23 sept. 1970 - B. St. 10 oktober 1970).

Afgeschafte Vredegerichten

1. Aalst
2. Anderlecht
3. Antoing
4. Ardooie
5. Arendonk
6. Assenede
7. Avelgem
8. Brecht
9. Celles
10. Chièvres
11. Dalhem
12. Dison
13. Duffel
14. Durbuy
15. Ekeren
16. Erezée
17. Evergem
18. Fauvillers
19. Ferrières
20. Flobecq
21. Frasnes-lez-Buissenal
22. Genappe

Vredegeacht waaraan wordt opgedragen.

- Aalst I.
- Anderlecht I.
- Tournai I.
- Tielt.
- Turnhout II.
- Zelzate.
- Kortrijk II.
- Brasschaat.
- Tournai I.
- Lens.
- Visé.
- Verviers I.
- Lier.
- Barvaux.
- Kapellen.
- La Roche-en-Ardenne.
- Gent IV.
- Arlon.
- Hamoir.
- Lessines.
- Leuze.
- Nivelles.

23. Gistel
24. Glabbeek-Zuurbemde
25. Halle I
26. Halle II
27. Hasselt
28. Herk-de-stad
29. Hoogdele
30. Hoogstraten
31. Huy
32. Jehay-Bodegnée
33. Kaprijke
34. Ledeberg
35. Lochristi
36. Mechelen I
37. Mechelen II
38. Mesen
39. Meulebeke
40. Mons
41. Moorsele
42. Nandrin
43. Nassogne
44. Nazareth
45. Nevele
46. Oostende
47. Oosterzele

- Oostende II.
- Tienen.
- Halle.
- Halle.
- Hasselt I.
- Hasselt II.
- Roeselare.
- Turnhout II.
- Huy I.
- Huy II.
- Eeklo.
- Gent V.
- Gent IV.
- Mechelen.
- Mechelen.
- Ieper I.
- Oostrozebeke.
- Mons I.
- Kortrijk I.
- Hamoir.
- Marche-en-Famenne.
- Gent VII
- Deinze.
- Oostende I.
- Gent VI.

48. Passendale
49. Peer
50. Puurs
51. Roesbrugge-Haringe
52. Ruiselede
53. Sibret
54. Sint-Gilles-Waas
55. Sint-Maria-Hoorbeke

- Ieper I.
- Neerpelt.
- Willebroek.
- Veurne.
- Tielt.
- Bastogne.
- St.-Niklaas II.
- Oudenaerde

56. Sint-Niklaas
57. Templeuve
58. Temse
59. Tournai
60. Turnhout
61. Verviers
62. Waarschoot
63. Zoutleeuw

- Sint-Niklaas I.
- Tournai II.
- Sint-Niklaas II.
- Tournai II.
- Turnhout I.
- Verviers I.
- Eeklo.
- Diest.

BIJLAGE II.: De alfabetische lijst van de afgeschafte politierechtbanken met aanduiding aan welke politierechtbanken hun zaken worden overgedragen. (K.B. 24 sept. 1970 - B. St. 15 oktober 1970).

Afgeschafte Politierechtbanken

1. Aarschot
2. Antoing
3. Andenne
4. Ardoie
5. Arendonk
6. Asse
7. Assenede
8. Avelgem
9. Beringen
10. Beveren
11. Bilzen
12. Boom
13. Borgloon
14. Bossu
15. Brecht
16. Bree
17. Celles
18. Chatelet
19. Chièvres
20. Dalhem
21. Dison
22. Dour
23. Duffel
24. Durbuy
25. Eghezée
26. Erezée
27. Evergem
28. Ferrières
29. Fexhe-Slins
30. Fléron
31. Flobecq
32. Fontaine - l'Evêque
33. Fosses-la-Ville
34. Frasnes-lez-Buissenal
35. Gembloux
36. Genappe
37. Genk
38. Gistel
39. Glabbeek-Zuurbemde
40. Gosselies
41. Haacht
42. Halle I
43. Halle II
44. Hamme
45. Herk-de-Stad
46. Heist-op-den-Berg

Politierechtbanken waaraan wordt opgedragen

- Leuven.
- Tournai I.
- Namur.
- Tielt.
- Turnhout.
- Vilvoorde, afdeling Asse.
- Zelzate.
- Kortrijk.
- Hasselt, afdeling Beringen.
- Sint-Niklaas
- Tongeren.
- Antwerpen
- Tongeren.
- Mons.
- Antwerpen
- Tongeren.
- Tournai I.
- Charleroi.
- Lens.
- Liège.
- Verviers I.
- Mons.
- Lier.
- Barvaux.
- Namur.
- Barvaux.
- Gent.
- Hamoir.
- Liège.
- Liège.
- Lessines.
- Charleroi.
- Namur.
- Leuze.
- Namur.
- Nivelles.
- Tongeren, afdeling Genk.
- Brugge.
- Leuven.
- Charleroi.
- Leuven.
- Halle.
- Halle.
- Dendermonde.
- Hasselt.
- Lier.

47. Hologne-aux-Pierres
48. Hooglede
49. Hoogstraeten
50. Huy
51. Kaprijke
52. Jehay-Bodegnée
53. Kontich
54. Ledeborg
55. Lokeren
56. Maaseik
57. Mechelen I
58. Mechelen II
59. Mechelen-aan-de Maas
60. Menen
61. Mesen
62. Meulebeke
63. Moorsele
64. Nandrin
65. Nassogne
66. Nazareth
67. Neerpelt
68. Nevele
69. Oostende
70. Oosterzele
71. Passendale
72. Paturages
73. Peer
74. Puurs
75. Roesbrugge-Haringe
76. Ruiselede
77. Seraing
78. Sibret
79. Sint-Gilles-Waas
80. Sint Maria Horebeke
81. Sint-Martens-Voeren
82. Sint-Truiden
83. Templeuve
84. Temse
85. Tienen
86. Tournai
87. Verviers
88. Visé
89. Waarschoot
90. Wavre
91. Wetteren
92. Zandhoven
93. Zaventem
94. Zele
95. Zoutleeuw

- Liège.
- Roeselare.
- Turnhout.
- Huy I.
- Eeklo.
- Huy II.
- Antwerpen.
- Gent.
- Sint-Niklaas.
- Tongeren.
- Mechelen.
- Mechelen.
- Tongeren.
- Kortrijk.
- Ieper I.
- Oostrozebeke.
- Kortrijk.
- Hamoir.
- Marche-en-Famenne.
- Gent.
- Hasselt, afdeling Beringen.
- Deinze.
- Brugge, afdeling Oostende
- Gent.
- Ieper I.
- Mons.
- Hasselt.
- Mechelen.
- Veurne.
- Tielt.
- Liège.
- Bastogne.
- Sint-Niklaas.
- Oudenaerde.
- Tongeren.
- Hasselt, afd. St.-Truiden.
- Tournai II.
- Sint-Niklaas.
- Leuven.
- Tournai II.
- Verviers I.
- Liège.
- Eeklo.
- Nijvel, afdeling Waver.
- Dendermonde.
- Antwerpen.
- Vilvoorde.
- Dendermonde.
- Diest.

BIJLAGE III.: De alfabetische lijst van de afgeschafte gerechten met aanduiding van de gerechten die hun archieven bewaren. (K.B. 7 oktober 1970, B. St., 20 oktober 1970).

(A) *Archieven van de afgeschafte vrederegerechten*
De archieven van de afgeschafte vrederegerechten worden toevertrouwd aan dezelfde vrederegerechten aan wie de aanhangige zaken worden toevertrouwd (zij bijlage I).

(B) *Archieven van de afgeschafte politierechtbanken*
De archieven van de afgeschafte politierechtbanken worden toevertrouwd aan dezelfde vrederegerechten aan wie de aanhangige zaken worden toevertrouwd (zie bijlage II).

(C) *Archieven van de werkrechtshraden*.

Afgeschafte Werkrechtshraden

1. Aalst
2. Andenne
3. Antwerpen
4. Arlon
5. Auvelais
6. Binche
7. Brugge
8. Brussel

Arbeidsrechtbanken

- afdeling Aalst.
- Namur.
- Antwerpen.
- Arlon.
- Namur.
- section Haine-Saint-Pierre.
- afdeling Brugge.
- Brussel.

9. Charleroi
10. Comblain-au-Pont
11. Dendermonde
12. Dinant
13. Dour
14. Eeklo
15. Eupen
16. Fléron
17. Fontaine l'Evêque
18. Gent
19. Halle
20. Hasselt
21. Huy
22. Ieper
23. Jemeppe-sur-Meuse
24. Kortrijk
25. La Louvière
26. Lessines
27. Leuven
28. Libramont
29. Liège
30. Marche-en-Famenne
31. Mechelen

- section Charleroi.
- section Liège.
- afdeling Dendermonde.
- section Dinant.
- section Mons.
- afdeling Eeklo.
- section Eupen.
- section Liège.
- section Charleroi.
- afdeling Gent.
- Brussel.
- Hasselt.
- Huy.
- Ieper.
- section Jemeppe-sur-Meuse
- afdeling Kortrijk
- section Charleroi.
- section Tournai.
- Leuven.
- Neufchâteau.
- section Liège.
- Marche-en-Famenne.
- Mechelen.

32. Mons	Section Mons.
33. Mouscron	section Mouscron.
34. Namur	Namur.
35. Nivelles	sections Nivelles.
36. Oostende	afdeling Oostende.
37. Oudenaarde	afdeling Oudenaarde.
38. Paturages	section Mons.
39. Philippeville	section Philippeville.
40. Roeselaere	afdeling Roeselaere.
41. Ronse	afdeling Ronse.
42. Sint-Niklaas	afdeling Sint-Niklaas.
43. Soignies	section La Louvière.

44. Tielt	afdeling Brugge.
45. Tongeren	Tongeren.
46. Tubize	section Nivelles.
47. Turnhout	Turnhout.
48. Verviers	section Verviers.
49. Vilvoorde	Brussel.
50. Wavre	section de wavre.

D. De archieven van de werkrechtshraden in beroep :
Deze archieven worden toevertrouwd aan de griffiers van de afdelingen van de arbeidshoven.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 18 september 1970.

Voorzitter : M. De Bersaques.

Raadsheren : MM. Hallermans, Wauters, Naulaerts,
Ridder de Schaetzen.

Procureur-Generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Verzekering burgerlijke aansprakelijkheid. — Verhaal van verzekeraar tegen verzekerde op grond van zware fout. — Autobestuurder veroordeeld tot afzonderlijke straffen wegens onopzettelijk doden en wegens alcohol-intoxicatie. — Geen oorzakelijk verband tussen beide gronden van aansprakelijkheid bij gebrek aan toepassing van art. 65 S.W. — Oorzakelijk verband nochtans bevestigd in vonnis van veroordeling. — Rechter die moet oordelen over het verhaal van de verzekeraar, niet gebonden aan de strafrechtelijke beslissing.

Wanneer een autovoerder vervolgd wordt wegens 2 afzonderlijke feiten, namelijk enerzijds doden door onvoorzichtigheid en anderzijds alcohol-intoxicatie dient, ingevolge art. 65 SW één enkele straf uitgesproken te worden, namelijk de zwaarste.

Wanneer de strafrechter 2 afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, is de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, er toe gehouden de fout, welke het voorwerp van de afzonderlijke telastelegging heeft uitgemaakt als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid.

Wanneer nochtans het vonnis dat de veroordeling uitsprekt beslist dat de alcohol-intoxicatie de oorzaak of één der oorzaken van het ongeval is geweest en een bestanddeel van het gebrek aan voorzichtigheid heeft uitgemaakt is de burgerlijke rechter door de strafbeslissing niet gebonden, zelfs indien de strafrechter een verkeerde toepassing heeft gemaakt van art. 65 SW.

De afzonderlijke veroordeling van de autovoerder wegens gezegde 2 misdrijven sluit niet uit dat de alcohol-intoxicatie een element was van het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg waardoor de dood van het slachtoffer werd veroorzaakt.

Berteloot H. t./N.V. Le Recours Belge.

Conclusies van de Heer Ganshof van der Meersch Procureur-generaal.

Eiser werd door een in kracht van gewijsde getreden arrest, gewezen op 7 januari 1964 door het Hof van beroep te Gent, veroordeeld, enerzijds, tot een gevangenisstraf van drie maanden en een geldboete van 200 fr. verhoogd met de wettelijke opdecimen uit hoofde van onvrijwillig de dood te hebben veroorzaakt en de snelheid van zijn voertuig niet naar behoren te hebben geregeld en, ander-

zijds, tot een gevangenisstraf van een maand en een geldboete van 100 fr. verhoogd met de wettelijke opdecimen en een verval van het recht een voertuig te besturen voor de duur van acht maanden, om op een openbare plaats een voertuig te hebben bestuurd met een alcoholemie van minstens 1,50 gram per duizend.

Het bestreden arrest, om de rechtsvordering van weerster ontvankelijk en gegrond te verklaren, welk ertoe strekte terugbetaling te bekomen van de vergoedingen die zij als verzekeraarster van de aansprakelijkheid van eiser had betaald ingevolge dit ongeval, steunt zijn beslissing op beschouwingen van feitelijke aard en in 't bijzonder op de beschouwing dat in het arrest van 7 januari 1964 uitdrukkelijk het oorzakelijk verband tussen de alcoholintoxicatie en het ongeval werd vastgesteld, dat dit arrest niet impliciet het tegenovergeselde kon betekenen van wat er expliciet in werd verklaard, en dat de afzonderlijke betuiging van de twee misdrijven kon gerechtvaardigd worden doordat het misdrijf van alcoholintoxicatie ook vóór en onafhankelijk van de onvrijwillige doodslag gepleegd was geworden, zodat het zich geenszins opdrong, zelfs bij de aanneming van het oorzakelijk verband, de twee telastleggingen op grond van eendaadse samenloop samen te voegen.

Tot staving van de voorziening wordt dus een beroep gedaan op de doctrine van Uw arrest van 19 september 1968. (1)

Wellicht is het ook dan aangewezen de redenering in herinnering te brengen die heeft geleid tot Uw arrest.

De door de voorziening gestelde vraag kan niet worden beantwoord zonder nader onderzoek van twee grote rechtsregels, nl. de eendaadse samenloop van misdrijven en het gezag van het gewijsde in strafzaken op burgerlijke zaken.

In de eerste plaats dus eendaadse samenloop : een fundamentele regel waarvan de gevolgen niet tot het strafrecht beperkt blijven maar noodzakelijk doorwerken op burgerlijk gebied.

De eendaadse samenloop onderscheidt zich van de materiële samenloop. Hiervoor is het plegen van verscheidene feiten vereist.

Materiële samenloop van misdrijven is aanwezig, wanneer een persoon zich schuldig maakt aan verscheidene afzonderlijke feiten met een penaal karakter en hij wegens één dezer misdrijven niet definitief is veroordeeld wanneer hij de andere pleegt (2). Er bestaat dus meervoudigheid van daden of verzuimen, en eventueel van misdadige oogmerken. In dit geval moet de meervoudigheid van de strafbare feiten meervoudigheid van de straffen met zich brengen ; de rechter past voor ieder misdrijf een straf toe (3). Maar de artikelen 59 en 60 van het strafwetboek beperken de samenvoeging van de straffen : het totaal mag het dubbele van het maximum van de zwaarste straf niet te boven gaan.

Eendaadse samenloop is aanwezig, wanneer een enig feit verscheidene misdrijven oplevert ; in dit enig geval,

zegt artikel 65 van het Strafwetboek, wordt alleen de zwaarste straf uitgesproken. Met andere woorden, gelijk Raadsheer Trousse schrijft: « Il y a concours idéal d'infractions dans tous les cas où un fait pénal unique réunit les conditions d'incrimination de plusieurs infractions » (4). Er is dus eenheid in het feit en meervoudigheid van incriminaties (5). In dit geval kan slechts één straf worden uitgesproken, de zwaarste. De bepaling is imperatief.

Twee van elkaar verschillende toestanden kunnen zich voordoen bij samenloop van een misdrijf uit onvoorzichtigheid met één of meer andere misdrijven die zelfs een als misdrijf aangemerkte schuldige toestand of handeling vormen, zoals alcoholintoxicatie.

In het eerste geval zijn deze misdrijven niet de oorzaak of één van de oorzaken van het onopzettelijke doden; het gaat dan om een materiële samenloop; de rechter past verscheidene straffen toe, onder inachtneming van de voorwaarden bepaald bij de artikelen 59 en 60 van het Strafwetboek.

In het tweede geval is het misdrijf de oorzaak of één van de oorzaken van het doden maar in dit geval dient, in principe, een enkele straf uitgesproken te worden met toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek. Het is juist hier te zeggen dat het eerstgenoemd misdrijf en het misdrijf van onopzettelijk doden één zijn; het eerste maakt een element van het tweede uit en vormt daarmee een ondeelbaar geheel; het is het gebrek of één der gebreken aan voorzichtigheid of voorzorg van de veroorzaker van de dood. In dit geval is er meer dan een verband van causaliteit: het misdrijf is een element van hetzelfde feit, waarbij zich, in het raam van de wettelijke qualificatie van het onopzettelijk doden, nog een ander element voegt dat tot het vorige in een verband van causaliteit staat: het lichamenlijk letsel, als gevolg van het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg. In dit geval zal de rechter slechts één straf uitspreken. Dit beslist Uw arrest van 19 september 1968 (6).

* * *

Het door Uw Hof op 19 september 1968 gewezen arrest zegt niet dat, in geval van onopzettelijk doden en openbare alcoholintoxicatie aan het stuur, er geen twee afzonderlijke straffen mogen uitgesproken worden. Het stelt alleen voorop dat, wanneer een afzonderlijke telastelegging (alcoholintoxicatie aan het stuur) het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf door onvoorzichtigheid, oplevert, de strafrechter wegens de onsplitbaarheid van het feit en de toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek ertoe gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken (7).

Hieruit volgt a contrario, in principe, dat, wanneer twee straffen worden opgelegd en dus de afzonderlijke telastelegging afzonderlijk wordt gesanctioneerd — wat hier het geval is — moet deze telastelegging ingevolge het gezag van de beslissing van de strafrechter door de burgerlijke rechter beschouwd worden als vreemd aan het misdrijf door onvoorzichtigheid (8).

Dit brengt mede dat de strafrechter, indien hij twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, zeker en noodzakelijk heeft geconcludeerd dat de openbare alcoholintoxicatie geen oorzaak, althans niet één van de oorzaken van het misdrijf door onvoorzichtigheid is geweest.

* * *

In het geval van dronkenschap, alcoholintoxicatie of ongeschiktheid tot besturen zijn deze misdrijven aanwezig zodra de dader zijn voertuig bestuurt. Gebeurt er geen ongeval, dan zal zijn staat of de toestand waarin hij verkeert een misdrijf uitmaken dat voltrokken is op het

ogenblik dat hij ophoudt, zelfs momenteel, zijn voertuig te besturen.

Maar zo de dader de wet ononderbroken blijft overtreden tot op het ogenblik dat hij het ongeval veroorzaakt, d.w.z. tot op het ogenblik dat het slachtoffer wordt getroffen, dan wordt het misdrijf op dat ogenblik één met het onopzettelijk doden of toebrengen van letsel in dier voege dat het met dat wanbedrijf nog slechts één enkel feit uitmaakt, en zal de rechter slechts één straf kunnen uitspreken. Zo, integendeel, de staat van de veroorzaker van het ongeval dezelfde blijvende als op het ogenblik van het ongeval, hij de, door het ongeval onderbroken, besturing van zijn voertuig hervat, dan zal de rechter een tweede straf kunnen uitspreken. De misdrijven hebben een enig feit gevormd; zij zijn voltrokken. Een nieuw misdrijf werd na de onderbreking begaan.

Aldus hebt U overwogen in een onlangs gewezen arrest (9), dat « artikel 65 van het Strafwetboek, dat de eenheid van het feit vereist, niet noodzakelijk misdrijven insluit waarvan alle bestanddelen dezelfde zijn (10), en tot een zelfde tijd en een zelfde plaats behoren ». U hebt gezegd dat de strafrechter niet, « zonder tegenspraak en zonder schending van artikel 65 van het Strafwetboek, (...) afzonderlijke straffen heeft kunnen uitspreken », aangezien, blijkens deze redenen van het arrest, dat « geen enkele feitelijke onderbreking vaststelt in het besturen van het voertuig op de openbare weg (...), de staat van dronkenschap en de staat van alcoholische intoxicatie (...) een van de oorzaken geweest zijn van het dodelijk ongeval ».

De dronkenschap, de staat van alcoholische intoxicatie of de ongeschiktheid tot het besturen van een voertuig kunnen vóór het ongeval bestaan hebben — de veroorzaker van het ongeval kan zijn rit om enige reden onderbroken hebben, hem hebben hervat en naderhand het ongeval veroorzaakt, zijn staat dezelfde gebleven zijnde —. Hier ook zou er een materiële samenloop van misdrijven aanwezig zijn, maar insgelijks een eendaadse samenloop, zodat de regresvordering van de verzekeraar mogelijk is (11).

* * *

In de gevallen waarin de rechter aldus verscheidene straffen uitspreekt wegens de onderbreking of de herhaling van het misdrijf een voertuig in staat van alcoholische intoxicatie te voeren en waarin eendaadse samenloop van een der misdrijven met het wanbedrijf van onopzettelijk doden of letsels toebrengen dus niet noodzakelijk uitgesloten is, heeft de strafrechter tot plicht, daar deze toestanden van uitzonderlijke aard zijn, zijn beslissing speciaal te motiveren, ter voorkoming van het verwijt van tegenstrijdigheid. Deze redenen zullen de rechter van het latere burgerlijke proces voorlichten en het mogelijk maken te bepalen wat gezag van gewijsde erga omnes heeft.

* * *

Het beginsel van de voorrang van de publieke vordering op de burgerlijke vordering vindt zijn rechtvaardiging in de overweging dat de eerste op openbare belangen betrekking heeft, terwijl met de tweede private belangen beoogd worden. Dit is een algemeen rechtsbeginsel dat in geen enkele tekst uitdrukkelijk is vastgelegd.

Terwijl het beginsel unaniem is aangenomen, werd de omvang van de regel, d.w.z. de grenzen van wat in de beslissing van de strafrechter bindend is voor de burgerlijke rechter, behandeld in een overvloedige literatuur (12), en door de U voorgelegde voorziening komt te blijken dat niet alle vragen werden beantwoord.

Het gezag erga omnes van het gewijsde op strafgebied is slechts verbonden aan wat door de strafrechter nood-

zakelijkerwijs en met zekerheid is gevonnist. Beide voorwaarden moeten vervuld zijn, maar in de redenering primeert het eerste bijwoord het tweede.

Onder wat « noodzakelijkerwijs » is gevonnist, moeten worden verstaan de elementen die moesten zijn gebleken en de constatering welke de strafrechter verplicht was te doen om de beslissing van veroordeling wettig te rechtvaardigen. ⁽¹³⁾ Dat is de fundamentele grens van het gezag van het gewijsde op strafgebied. De vermeldingen die achterwege waren kunnen blijven zonder dat daarom de noodzakelijke wettige grondslag der beslissing wegviel, hebben geen gezag in het latere burgerlijke proces ⁽¹⁴⁾.

Evenwel is vereist dat de vaststellingen welke de strafrechter noodzakelijk moest doen om een wettig gerechtvaardigde beslissing te vellen, ook zeker zijn gedaan. Door wat « met zekerheid » is gevonnist, wordt bedoeld wat de strafrechter werkelijk heeft beslist ⁽¹⁵⁾. Zoals men ziet is niet alles wat de rechter « met zekerheid » heeft gezegd juridisch de waarheid erga omnes en dienvolgens in het burgerlijk proces. De regel gaat slechts op voor wat de strafrechter noodzakelijkerwijs moest zeggen en wat hij zeker heeft gezegd in het dispositief en in de redenen welke de noodzakelijke steun van dit dispositief zijn en hiermee zijn beslissing vormen.

* * *

Maar het gebeurt dat er verscheidene dispositieven zijn, in dat geval zullen de rechters die na de strafrechter van diens eindbeslissing kennis nemen vanzelfsprekend door elk van die dispositieven gebonden zijn mits zij met elkaar niet in strijd zijn; in dit opzicht hebt U zich aangesloten bij de materiële opvatting van het dispositief, met inachtneming enkel van de beslissing van de rechter die het wezen ervan vormt, en dus met weglating van ieder onderscheid van formeel karakter ⁽¹⁶⁾; het is onverschillig dat een van de dispositieven zich in de redenen bevindt en niet is opgenomen in een slotdispositief ⁽¹⁷⁾.

Bij de beoordeling van het gezag erga omnes van het gewijsde op de strafvordering, moet er worden gelet zowel op het dispositief als op de redenen « die de noodzakelijke grond van dit beschikkend gedeelte uitmaken » ⁽¹⁸⁾.

Deze doctrine van het gezag van het penaal gewijsde op het burgerlijk proces dient nog te worden getoetst aan het geval waarin de strafrechter verscheidene straffen heeft uitgesproken.

Wanneer de strafrechter voor het wanbedrijf van doden of letsel toebrengen door onvoorzichtigheid en voor alcoholintoxicatie een afzonderlijke straf heeft uitgesproken, verplicht het aan deze beslissing verbonden gezag in beginsel de rechter, bij wie de burgerlijke vordering ahangig is, de fout, penaal als zodanig bestraft, te beschouwen als vreemd aan bedoeld wanbedrijf.

Staat de fout, die als zodanig penaal bestraft is, in dit geval los van dat wanbedrijf?

In beginsel moet hierop zonder twiifel bevestigend worden geantwoord: de juridische logica legt deze regel op. Maar is dit altijd het geval? Niet noodzakelijk, zoals wij gezien hebben. Enerzijds kan de penale beslissing meer dan één dispositief inhouden, en anderzijds zal de rechter van het burgerlijk proces acht slaan op de redenen van de strafrechter om te beslissen wat met zekerheid werd gevonnist.

Wanneer de strafrechter, hoewel afzonderlijke straffen uitsprekende, vaststelt dat er een feitelijke eenheid aanwezig is, wat hier het geval is, bestaat er tegenstrijdigheid tussen deze twee dispositieven. Wil hij het verwijt, artikel 65 van het Strafwetboek te hebben geschonden, vermijden, dan zal de rechter verplicht zijn die onderscheiden dispositieven te motiveren met ondubbelzinnige

opgave of er een onderbreking of herhaling heeft plaatsgehad.

* * *

Indien de strafrechter, hoewel afzonderlijke straffen uitsprekend, niettemin beslist dat er feitelijke eenheid aanwezig is zonder deze tweevoudige beslissing bijzonder met redenen te omkleeden, zal de rechter van het latere burgerlijke proces zich afvragen wat met zekerheid gevonnist werd. Hij heeft te doen met twee dispositieven: datgene waardoor wordt beslist dat de beklaagde aan verscheidene afzonderlijke misdrijven schuldig is en dienvolgens tot verscheidene straffen veroordeeld wordt, en datgene waardoor beslist wordt dat er feitelijke eenheid aanwezig is, d.w.z. dat het misdrijf, opgeleverd door de staat waarin de beklaagde zich bevond, als element van het misdrijf door onvoorzichtigheid, de oorzaak van het onopzettelijk toebrengen van letsels is.

Daar zij niet te kennen geeft wat met zekerheid werd gevonnist, heeft de beslissing, die aldus twee dispositieven omvat welke een adekwate motivering hadden behoeft om niet in tegenstrijdigheid te vervallen, geen gezag van gewijsde erga omnes.

* * *

Hier was het Hof van beroep te Gent, de rechter van het burgerlijk proces door één van de dispositieven niet gebonden.

Het arrest steunt onder meer op de constatacie dat de alcoholintoxicatie tot gevolg heeft gehad dat de aandacht en de reactievermogens van eiser zeer verminderd waren en dat hij aldus de vereiste bekwaamheid niet meer bezat om veilig te sturen.

Zodoende heeft de strafrechter beslist dat de alcoholintoxicatie van eiser als de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval is geweest en een gebrek aan vooruitzicht en voorzorg uitgemaakt heeft, bestanddeel van het misdrijf van onvoorzichtigheid.

Het arrest heeft dus een oorzakelijk verband vastgesteld tussen de alcoholintoxicatie van eiser en het litigieus ongeval, niettegenstaande de strafrechter twee verscheidene straffen uitgesproken heeft.

Zo heeft de strafrechter in strijd met zijn beslissing no-pens de straffen de eenheid van het feit, dat tot de twee veroordelingen aanleiding gegeven heeft, vastgesteld, met het gevolg dat het Hof van beroep in het bestreden arrest, bij gemis aan voorzeker dienaangaande rechterlijk gewijsde, door de strafbeslissing niet is verbonden. Het bestreden arrest sluit dus niet zeker in dat de alcoholintoxicatie geen element was van het misdrijf van onvoorzichtigheid dat de dood van het slachtoffer veroorzaakte.

De voorziening dient verworpen te worden.

NOTEN.

(1) Arr. H. Cass. 1969. 72.

(2) Raadpl. o.m.: P. E. Trousse, *Droit pénal*, T. Ier, vol. 2, nrs 3215 & volg.; J. Constant, *Principes généraux de droit du droit pénal positif belge*, T. Ier, 1965, nrs 224 & volg.; C.J. Vanhoudt en W. Calewaert, *Belgisch Strafrecht*, II, 1968, nrs 1148, 1149 & volg.

(3) Cass. 17 november 1965, *Bull. en Pasic.* 1966, I, 355; 22 juli 1968, *Arr. cass.* 1968, 1334.

(4) P.E. Trousse, *op. cit.* T. I, vol. 2, nr 3268. Raadpl. ook J. Constant, *op. cit.*, T. Ier, nr 211, p. 288.

(5) Cass. 19 oktober 1964, *Bull. en Pasic.* 1965, I, 183; 10 Januari 1966, *ibid.* 1966, I, 602; 12 september 1966, *Arr. cass.* 1966, 42.

(6) (7) Cass. (voltall. zitt.) 21 mei 1970, J.T. 1970, p. 451, en 24 juni 1970, R.W. 1970-1971, kol. 29. Cfr.: J.L. Hirsch, *L'arrêt de la Cour de cassation du 19 septembre 1968 et le recours de l'assureur*, J.T. 1968-1969, p. 93; R. Swennen, *Chose jugée et concours idéal d'infractions*, J.T. 1968-1969, p. 457; K. Smulders, *Nota betreffende het verhaal wegens*

zware fout en het arrest van het Hof van cassatie van 19 september 1968, R.W. 1968-1969, kol. 255 & volg.; W. Mercelis, *Het arrest van 19 september 1968 van het Hof van cassatie betreffende een afzonderlijke veroordeling bij dronkenschap of alcohol-intoxicatie*, R.W. 1968-1969, kol. 1249 en volg.; R. Moreels en V. De Barbosa, *Observations sous l'arrêt de la Cour de cassation du 19 septembre 1968*, Bull. des Assur. 1969, pp. 231 tot 243.

(8) A. Legros, noot bij Cass. 4 september 1959, Rev. crit. jur. b., 1960, pp. 134 en volg.; raadpl. ook van dezelfde schrijver, noot bij Cass. 8 februari 1961, Rev. crit. jur. b., spec. p. 418; J. Rutsaert, *L'autorité de la chose jugée au criminel sur le civil*, Mélanges J. Dabin, II, 1963, pp. 887 en volg.; P.E. Trousse, noot bij Luik, 31 maart 1961, Rev. dr. pén., p. 784; *«Autorité des décisions d'acquiescement dans les poursuites du chef d'accident de la circulation sur l'action en réparation, exercée ultérieurement devant le juge civil»*, noot bij Gent, 9 maart 1965, Rev. crit. jur. b., 1967, p. 154; *«L'autorité de la chose jugée au répressif sur le procès civil ultérieur»*, Rev. dr. pén., 1966-67, p. 696.

(9) Cass. 2 februari 1970, J.T. 1970, p. 279.

(10) Cass. 25 april 1955, Arr. H. cass., 1955, 705.

(11) Raadpl. Cass. 9 februari 1914, Bull. en Pasic. 1914, I, 104.

(12) In de Belgische doctrine, raadpl.: Pirson en Devillé. *Traité de la responsabilité civile extra-contractuelle*, II, n° 312; O. Malter, *De l'autorité devant le juge civil de la chose jugée par les juridictions répressives*, Rev. gale ass. et resp. 1931, n° 717; E. Schepens, *Het gezag van gewijsde van strafrechterlijke uitspraken*, R.W. 1968-1969, kol. 1153. Zie ook: Braas, *Précis de procédure pénale*, I, nrs 208 en volg.; Constant, *Droit pénal*, I, n° 216; De Page II n° 907 p. 873 en III, n° 1001, p. 1.058.

In de Franse doctrine, raadpl. o.m.: Planiol en Ripert VI, n° 678 en VII, n° 1555; Aubry en Rau, 6e édit. XII, § 769bis, p. 379 en volg., 387 en 388; Garraud, VI, nrs 2.308 tot 2.358; H. en L. Mazeaud, *Traité de la responsabilité civile*, II, 4e édit., nrs 1742 en volg. en 1793; Mazeaud en Tunc, II, nrs 1148, 1766, 1798, 1799 en 1803; P. Hébrand, *L'autorité de la chose jugée au criminel sur le civil*, 1923, p. 375; N. Valticos, *L'autorité de la chose jugée au criminel sur le civil*, 1953, nrs 251 en volg.

(13) Raadpl. J. Rutsaert, op. cit. p. 893; P.E. Trousse, *L'autorité de la chose jugée au répressif sur le procès civil ultérieur*, Rev. dr. pén. 1966-1967, p. 705 et 708; P. Esmein, note S. 1933.I.57; N. Valticos, op. cit. nrs 254 tot 333.

(14) P. Esmein, *ed. loc.*

(15) Raadpl. P.E. Trousse, op. cit. pp. 707 en 708; R. Swennen, op. cit. p. 458; N. Valticos, op. cit. nrs 229 tot 253.

(16) Raadpl. noot, getekend P.L., onder cass. 23 juni 1932, Bull. en Pasic. 1932, I, 200.

(17) Cass. 22 mei 1969, in zake Crickx t./ N.V. Minerve.

(18) Cass. 20 mei 1966, Bull. en Pasic. 1966, I, 1180; 29 november 1967, Arr. H. cass. 1968, 460; 13 en 29 november 1968, *ibid.* 1969, 280 en 336; 22 mei 1969, *ibid.* 1969, I, 870.

Arrest.

Gehoord het verslag van Raadsheer Wauters en op de conclusie van de Heer Ganshof van der Meersch, Procureur-generaal;

Gelet op het bestreden arrest, op 25 maart 1969 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 65, 418, 419 van het Strafwetboek, 3, 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaandelijke titel van het Wetboek van strafvordering, 1319, 1320, 1350, 1351, 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 23, 24, 25 en 26 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, om de rechtsvordering van verweerster ontvankelijk en gegrond te verklaren welke ertoe strekte terugbetaling te bekomen van de vergoedingen die zij als verzekeraar van de aansprakelijkheid van eiser had betaald ingevolge een ongeval waarvoor eiser aansprakelijk was gesteld, het middel van eiser heeft verworpen waardoor hij liet gelden dat door een arrest van het Hof van beroep te Gent, rechtdoende in correctionele zaken, op 7 januari 1964 geveld, een afzonderlijke veroordeling te zijnen laste uitgesproken was, enerzijds wegens onvrijwillige doodslag van D., die in het kwestieus ongeval om het leven kwam, en anderzijds het sturen in staat van alcoholintoxicatie, dat deze afzonderlijke veroorde-

ling insloot dat volgens de strafrechter, wiens beoordeling op dit punt gezag van gewijsde had, de alcoholintoxicatie geen element was van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg waardoor de dood van D. werd veroorzaakt, en doordat het bestreden arrest die beslissing heeft laten steunen op zekere beschouwingen van feitelijke aard en verder op de beschouwing dat in voormeld arrest van 7 januari 1964 uitdrukkelijk en met aandrang het oorzakelijk verband tussen de alcoholintoxicatie en het ongeval werd vastgesteld, dat dit arrest niet impliciet het tegenovergestelde kon betekenen van wat er expliciet in werd verklaard, en dat de afzonderlijke beteugeling van de twee misdrijven kon gerechtvaardigd worden doordat het misdrijf van alcoholintoxicatie ook vóór en onafhankelijk van de onvrijwillige doodslag gepleegd was geworden, zodat het zich geenszins opdrong, zelfs bij de aanneming van het oorzakelijk verband, de twee telastleggingen op grond van eendaadse samenloop samen te voegen,

terwijl overeenkomstig artikel 65 van het Strafwetboek, waar het misdrijf van alcoholintoxicatie, ook al werd het vóór en aldus onafhankelijk van de onvrijwillige doodslag gepleegd, niettemin een oorzakelijk verband vertoont met het ongeval en aldus een element uitmaakt van het misdrijf van onvoorzichtigheid dat door de artikelen 418 en 419 van het Strafwetboek wordt beteugeld, de rechter wegens de onsplitsbaarheid van het feit, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken;

terwijl het gezag hetwelk op grond van de artikelen 3, 4 van voormelde wet van 17 april 1878, 1350, 1351, 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 23, 24, 25 en 26 van het Gerechtelijk Wetboek aan een dergelijke beslissing van de strafrechter wordt gehecht, namelijk ten deze aan het voormeld in kracht van gewijsde gegaan arrest van 7 januari 1964, de rechter, bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is gemaakt, verplicht de afzonderlijk strafrechtelijk gesanctioneerde fout als vreemd aan het misdrijf door onvoorzichtigheid te beschouwen, ook indien de motivering van het strafarrest dienaangaande het beschikkend gedeelte ervan zou tegenspreken;

en terwijl zodoende, nu voormeld arrest van 7 januari 1964 eiser veroordeeld had, enerzijds, tot een enkele straf wegens doding door onvoorzichtigheid en wegens overtredingen van het verkeersreglement en, anderzijds, tot een afzonderlijke straf om een voertuig te hebben bestuurd na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt, dat het alcoholgehalte van zijn bloed op het ogenblik dat hij bestuurde ten minste 1,5 gram per liter bedroeg, dit arrest zeker en noodzakelijk heeft gevonnist dat de staat van alcoholintoxicatie van eiser noch de oorzaak noch een van de oorzaken was geweest van het ongeval waarvoor hij aansprakelijk was gesteld, en hetwelk verweerster, zijn verzekeraar, moest vergoeden, waaruit volgt dat, door te beslissen dat voormeld arrest van 7 januari 1964 door het Hof van beroep te Gent zetelende in correctionele zaken geveld, een oorzakelijk verband had vastgesteld tussen de alcoholintoxicatie van eiser en het ongeval, het bestreden arrest de bewijskracht heeft geschonden welke door de artikelen 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek aan gezegd strafarrest wordt gehecht;

Overwegende dat eiser door een in kracht van gewijsde getreden arrest, gewezen op 7 januari 1964 door het Hof van beroep te Gent, veroordeeld werd, enerzijds, tot een gevangenisstraf van drie maanden en een geldboete van 200 frank uit hoofde van onvrijwillig de dood te hebben veroorzaakt en de snelheid van zijn voertuig niet naar behoren te hebben geregeld en, anderzijds, tot een gevangenisstraf van een maand en een geldboete van 100 frank en een verval van het recht een voertuig te besturen voor de duur van acht maanden, om op een openbare

plaats een voertuig te hebben bestuurd met een alcohol-emie van minstens 1,50 gram per duizend ;

Overwegende dat wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, de strafrechter wegens de onsplitsbaarheid van het feit, en bij toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken ;

Overwegende dat daaruit volgt dat wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering ahangig is, ertoe gehouden is de fout, welke het voorwerp van een afzonderlijke telastlegging heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid ;

Doch overwegende dat het arrest van 7 januari 1964 de veroordeling van eiser wegens onvrijwillige doding steunt onder meer hierop... « dat de alcoholintoxicatie vaststaat, welke tot gevolg had de aandacht en reactievermogens van Berteloot zeer verminderd waren en hij aldus de vereiste bekwaamheid niet meer bezat om veilig te sturen » ;

Dat de strafrechter zodoende beslist dat de alcoholintoxicatie van eiser de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval is geweest en een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van het door de artikelen 418 en 419 bepaalde misdrijf van onvoorzichtigheid, heeft uitgemaakt ;

Overwegende dat zelfs indien de strafrechter, door eiser tevens te veroordelen wegens het besturen van een voertuig toen het alcoholgehalte in het bloed tenminste 1,50 gram per duizend bedroeg, een verkeerde toepassing heeft gemaakt van artikel 65 van het Strafwetboek, hij niettemin in strijd met zijn beslissing nopens de straffen, de eenheid van het feit dat tot de twee veroordelingen aanleiding gaf, heeft vastgesteld, zodat de burgerlijke rechter, bij gemis van zekerheid omtrent het dienaangaande rechterlijke gewijsde, door de strafbeslissing niet is verbonden ;

Dat hieruit volgt dat het bestreden arrest, door te beslissen dat de afzonderlijke veroordeling van eiser wegens gezegde twee misdrijven niet insluit dat de alcoholintoxicatie geen element was van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg waardoor de dood van het slachtoffer werd veroorzaakt, na er op gewezen te hebben dat in het arrest van 7 januari 1964 « uitdrukkelijk en zelfs met aandrang het causaal verband tussen de alcoholintoxicatie en het ongeval wordt vastgesteld », noch de bewijskracht van gezegd arrest van 7 januari 1964, noch het gezag dat eraan is gehecht heeft miskend, noch de artikelen 65, 418 en 419 van het Strafwetboek heeft geschonden ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 23 april 1970.

Voorzitter : M. Polet.

Raadsheer-verslaggever : M. Busin.

Advocaat-generaal : M. Delange.

Stedebouw. — Bouwvergunning. — Schending van erfdienstbaarheid. — Rechtsvordering van de naburige eigenaar.

Verweerster in cassatie vorderde voor de rechter niet de

vernietiging van de bouwvergunning die door het schepencollege aan eisers tot cassatie was verleend, maar de vergoeding van de schade die zij leed wegens de schending door deze laatsten van de verbintenis, die zij bij overeenkomst hadden aangegaan zich te gedragen naar de erfdienstbaarheden waarmee hun erf ten voordele van de aangrenzende erven is bezwaard.

De afgifte van een bouwvergunning stelt degene die ze bekomt niet vrij van zijn verbintenissen. De naburige eigenaar kan voor de rechtbanken de vergoeding vorderen van de schade die hij lijdt, namelijk door het instellen van de rechtsvordering bedoeld in art. 67 van de wet van 29 maart 1962 dat bepaalt dat de benadeelde partij voor de burgerlijke rechtbanken kan vorderen dat in hun vroegere staat worden hersteld de plaatsen waar werken hebben plaatsgehad in strijd met de voorschriften van de plannen van aanleg of met de verordeningbepalingen die de tekst vermeldt.

Weemales e.a. t./Plankaert.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 februari 1969 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, met bevestiging van het beroepen vonnis, zegt dat verweerster gerechtigd is om de afbraak en de verdwijning te vorderen van de werken en bouwwerken die in strijd met de voorschriften van de verkavelingsvergunning van 6 oktober 1965 werden opgetrokken, een deskundige belast met de vaststelling van de werken en bouwwerken die afgebroken moeten worden, de eisers veroordeelt tot betaling van schadevergoeding en deze beslissing onder meer hierop steunt dat verweerster zich kan beroepen op een erfdienstbaarheid bij overeenkomst die werd bedongen in de akte van verkoop van 5 december 1966, afgesloten door de eisers en de commissie van openbare onderstand van de stad Brussel, zonder te antwoorden op de conclusies waarbij de eisers betoogden « dat de rechtsvordering van gedaagde in hoger beroep ertoe strekte de eisers in hoger beroep te horen veroordelen tot afbraak van sommige bouwwerken die volgens haar in strijd met stedenbouwkundige en bedongen voorschriften werden opgetrokken ; ...dat niet kan worden betwist dat de eisers in hoger beroep met geïntimeerde geen overeenkomst hebben aangegaan, met haar niet contractueel in rechte verbonden zijn en zich dus jegens haar niet schuldig hebben kunnen maken aan enige tekortkoming inzake overeenkomst », waaruit volgt dat het bestreden arrest niet regelmaig met redenen is omkleed ;

Overwegende dat het arrest erop wijst dat de verkavelingsvergunning die de administratie van de stedebouw aan de commissie van openbare onderstand van Brussel heeft verleend, deze laatste oplegt zich te gedragen naar de in de bijlagen vermelde « stedenbouwkundige » voorschriften, namelijk naar het voorschrift dat verbiedt op een grotere diepte te bouwen dan die van het bestaand aangrenzend gebouw (dat van verweerster) en dat de tussen genoemde commissie van openbare onderstand en de eisers afgesloten akte uitdrukkelijk melding maakt van dit verbod en de diepte van genoemd gebouw preciseert ;

Overwegende dat het arrest aldus vaststelt dat de eisers hebben ingestemd met een verbintenis die ten voordele van verweerster was bedongen en, derhalve, antwoordt op de conclusies waarbij zij betwisten dat zij jegens haar krachtens een overeenkomst gehouden waren ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van

de artikelen 25, 29, 30, 31, 107, 108 van de Grondwet, 90, 8°, (artikel 71 van de wet van 29 maart) van de Gemeentewet van 30 maart 1836, herdrukt krachtens de wet van 27 november 1891, 44, 46, 48, 56, 57 en 67 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw,

doordat, nu de eisers tegen de rechtsvordering van verweerster hadden opgeworpen « dat de litigieuze bouwwerken werden toegestaan bij de door de gemeente Ukkel afgegeven bouwvergunningen van 1 maart en 16 augustus 1967 », het bestreden arrest verklaart « dat een bouwvergunning die door het college van burgemeester en schepenen van een gemeente wordt verleend bij toepassing van de wet van 29 maart 1962... niet tot gevolg kan hebben de vernietiging van de bij de verkavelingsvergunning gevestigde stedenbouwkundige erfdienstbaarheid of van de erfdienstbaarheid bij overeenkomst die in de akte van verkoop werd bedongen en de bij de verkavelingsvergunning gevestigde erfdienstbaarheid bevestigt... dat de bouwverzoeker zich slechts achter de bouwvergunning kon verschuilen in zover deze vergunning geen afbreuk doet aan de bij de verkavelingsvergunning gevestigde erfdienstbaarheden », beslist, met bevestiging van het beroepen vonnis, dat verweerster gegrond is om de afbraak te vorderen van de werken en bouwwerken die in strijd met de voorschriften van de verkavelingsvergunning van 6 oktober 1965 werden opgetrokken, een deskundige belast met de vaststelling van de werken en bouwwerken die afgebroken moeten worden en de eisers veroordeelt tot betaling van schadevergoeding,

terwijl alleen de gemeentelijke overheid de politie op het bouwen uitoefent en soeverein beslist over de afgifte van een bouwvergunning, krachtens de artikelen 44 en 71 van de wet van 29 maart 1962, en, zo de bouwvergunning niet in overeenstemming is met de voorschriften van een verkavelingsvergunning die overeenkomstig de artikelen 48, 56 en 57 van genoemde wet werd verleend, er slechts een administratief beroep tegen kan worden ingesteld en des te meer moet worden verkozen daar, volgens artikel 46 van genoemde wet, de gemachtigde ambtenaar ze moet schorsen in geval van niet-overeenstemming en de Koning ze, zo nodig, moet vernietigen, en heeft er geen vernietiging plaats dan is de schorsing opgeheven, zodat, daar de bouwvergunning, die niet geschorst of vernietigd werd, de verkrijger ervan toestaat in alle veiligheid te bouwen, het beginsel van de scheiding der machten, gehuldigd bij de artikelen 25, 29, 30, 31, 92, 93, 107 en 108 van de Grondwet, belet dat de rechter, al was het onrechtstreeks en op grond van artikel 67 van de wet van 29 maart 1962, tussenkomt om het optrekken van het gebouw te verbieden of de afbraak ervan te bevelen :

Overwegende dat verweerster niet de vernietiging vordert van de bouwvergunning die door het schepencollege aan de eisers werd afgegeven, doch de vergoeding van de schade die zij lijdt wegens de schending door deze laatsten van de verbintenis, die zij bij overeenkomst hebben aangegaan, zich te gedragen naar de erfdienstbaarheden waarmee hun erf ten voordele van de aangrenzende erven is bezwaard ;

Overwegende dat de afgifte van een bouwvergunning door het college van burgemeester en schepenen degene die ze bekomt niet vrijstelt van zijn verbintenissen ; dat de naburige eigenaar voor de rechtbanken de vergoeding kan vorderen van de schade die hij lijdt, namelijk door het instellen van de rechtsvordering bedoeld in artikel 67 van de wet van 29 maart 1962 dat bepaalt dat de benadeelde partij, voor de burgerlijke rechtbanken, kan vorderen dat in hun vroegere staat worden hersteld de plaatsen waar werken hebben plaatsgehad in strijd met de voorschriften van de plannen van aanleg of met de

verordeningbepalingen die de tekst vermeldt ;
Dat het middel naar recht faalt ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1317, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, welk artikel 1319 gewijzigd is bij artikel 103 vervat in artikel 3 van de wet van 10 oktober 1967,

doordat het bestreden arrest, met betrekking tot de bebouwde diepte, verklaart « dat het theoretisch steeds mogelijk is te discussiëren over de juiste zin van de bepaling « zelfde diepte als die van het bestaand aangrenzend onroerend goed », die in de verkavelingsvergunning is vermeld, zelfs met de nadere aanduiding in de akte van verkoop 16,22 meter terras inbegrepen », maar dat het vanzelf spreekt dat de bepaling van de verkavelingsvergunning tot doel had te beletten dat een aangrenzend bouwwerk dat dieper is dan dat van het onroerend goed van gedaagde in hoger beroep deze laatste zou kunnen benadelen ; dat, gelet op het feit dat het onroerend goed van gedaagde in hoger beroep een flatgebouw met vier verdiepingen is, dit verbod om nadeel toe te brengen natuurlijk betrekking had op alle verdiepingen en niet alleen op de benedenverdieping » en, diensgevolge, beslist, met bevestiging van het beroepen vonnis, dat verweerster gerechtigd is de afbraak en verdwijning te vorderen van de werken en bouwwerken opgetrokken in strijd met de voorschriften van de verkavelingsvergunning, die de diepte van het gebouw van de eisers beperken tot de diepte van het bestaand aangrenzend gebouw dat aan verweerster toebehoort, « welke diepte in aanmerking moet worden genomen op elke hoogte van genoemd gebouw »,

terwijl in de bijlage II, 2, C, b, van de verkavelingsvergunning, de voorgeschreven diepte als volgt wordt vermeld : « bebouwde diepte : zelfde diepte als die van het bestaand gebouw » en het plan waarnaar de verkavelingsvergunning verwijst een eenvormige bebouwde diepte aan de achterzijde van het bouwwerk vaststelt, dat wil zeggen zonder achteruitbouw op de verdiepingen, wat noodzakelijk impliceert dat de toegestane diepte op alle hoogten dezelfde is, waaruit volgt dat het bestreden arrest de bewijskracht van de vermeldingen van de verkavelingsvergunning van 6 oktober 1965 en van de authentieke akte van verkoop van 5 december 1966 miskent :

Overwegende dat verweerster betoogt dat het middel nieuw is in zover, ter bekritisering van de uitlegging die het arrest geeft van de bewoordingen « zelfde diepte als die van het bestaand aangrenzend onroerend goed », de eisers het bij de verkavelingsvergunning gevoegde plan aanvoeren ;

Overwegende dat het middel, in zover het op de gegevens van genoemd plan steunt, niet werd voorgelegd aan de feitenrechter, aangezien de conclusies van de eisers voor het hof van beroep enkel de zin van de litigieuze bepaling betwisten ;

Dat, binnen deze perken, het middel, dat de openbare orde niet raakt, nieuw en bijgevolg niet ontvankelijk is ;

Overwegende dat, voor het overige, de uitlegging die het arrest van deze bepaling geeft niet onverenigbaar is met de bewoordingen ervan ;

Dat, in dit opzicht het middel feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 11 juni 1970.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: M. Perrichon.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Gerechtelijk Wetboek. — Overgangsrecht. — Verwijzing na cassatie.

In geval van cassatie in burgerlijke zaken met verwijzing naar een hof van beroep, moest vóór de inwerkingtreding van art. 1110 gerechtelijk wetboek de zaak berecht worden door twee kamers samen van het hof waarnaar de zaak werd verwezen.

Inzake verwijzing na cassatie heeft dat art. 1110 een stelsel tot stand gebracht waarvan de twee bepalingen, de eerste dat de zaak voor het rechtscollege van verwijzing wordt aanhangig gemaakt zoals een gewone zaak, de tweede dat bedoeld gerecht alleen dan zitting houdt met verenigde kamers wanneer het hof van cassatie zulks om uitzonderlijke redenen heeft voorgeschreven, niet kunnen gescheiden worden zonder het stelsel zelf dat bij art. 1110 in werking is getreden te schenden.

Dit stelsel kan niet van toepassing zijn op de zaken waarvan het hof van beroep kennis heeft als rechtscollege van verwijzing, na 1 januari 1969, datum van de inwerkingtreding van art. 1110, ten gevolge van een arrest van cassatie dat vóór die datum gewezen is.

Banque Lambert e.a. t./Les Assurances du Crédit.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 maart 1969 gewezen door het Hof van beroep te Luik rechtdoende met verenigde kamers als rechtscollege waarna de zaak werd verwezen;

Gelet op het arrest door het Hof gewezen op 6 mei 1965;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2, 1319, 1320 en 1351 van het Burgerlijk Wetboek, 1110 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 1 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek zoals het in werking is getreden bij koninklijk besluit van 4 november 1968, artikel 1, 6° littera d, 22 van de organieke wet van 4 augustus 1832 betreffende de Rechterlijke Inrichting, 85 van de wet van 18 juni 1869 betreffende de Rechterlijke Inrichting, van het enig artikel paragraaf XI van de wet van 25 oktober 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de hoven en rechtbanken en van de artikelen 1, paragraaf 1, 36°, 45° en 60° van de opheffende bepalingen van artikel 2 van de wet van 10 oktober 1967, zoals het in werking is getreden bij artikel 3 van het koninklijk besluit van 4 november 1968, en 6 van de overgangsbeschikkingen van artikel 4 van bovengenoemde wet, zoals het in werking trad bij artikel 6 van het koninklijk besluit van 4 november 1968;

doordat het bestreden arrest, na verwijzing van de zaak naar het Hof van beroep te Luik bij arrest van cassatie van 5 mei 1965, de dagvaarding van eiseressen van 15 november 1967 om voor dit Hof met verenigde kamers zitting houdend als rechtscollege waarnaar de zaak werd verwezen, en de beschikking van de eerste voorzitter van 17 oktober 1968 door toewijzing van de zaak aan de eerste en derde kamer samen rechtdoende over het « in limine litis » door het Openbaar Ministerie opgeworpen incident met betrekking tot de samenstelling van het rechtscollege, beslist heeft dat met toepassing van artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek het Hof niet met verenigde kamers kon zetelen en de zaak naar de rol heeft verwezen opdat later

over de zaak zelf uitspraak zou worden gedaan zoals in gewone zaken, op grond dat, overeenkomstig de algemene beginselen inzake toepassing van de wet in de tijd, waarvan de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek niet afwijkt, de nieuwe regel van de leden 1 en 2 van artikel 1110 (aanhangig maken bij het rechtscollege waarnaar de zaak werd verwezen zoals in gewone zaken) onmiddellijk van toepassing was op alle hangende zaken en door voormelde akten van rechtspleging niet kon belet worden, inzonderheid door het arrest van cassatie zelf dat «...onder de werking van een wet gewezen, onder het gebied van een nieuwe wetgeving, geen andere werking hebben kon dan degene die reeds verkregen was wanneer laatstgenoemde wet in werking is getreden », dat het thans in lid 3 van artikel 1110 vermelde alternatief (het rechtscollege waarnaar de zaak werd verwezen houdt alleen zitting met verenigde kamers wanneer het Hof van Cassatie dit om uitzonderlijke redenen heeft beslist) slechts voor de toekomst bestaat, dat de bewoordingen van het arrest van cassatie van 5 mei 1965 «...overeenstemmend met de wet betreffende de Rechterlijke Inrichting, thans wat dit betreft opgeheven bij artikel 1110 », «... » — op niet uitdrukkelijke wijze omdat het nutteloos zou geweest zijn — zonder meer een verwijzing inhoudt die overeenstemt met de wet betreffende de Rechterlijke Inrichting die toen van kracht was;

dat deze wet geen enkele wezenlijke of vermeende afwijking vermeldde, en dat er bijgevolg geen reden toe bestaat het Hof van cassatie overwegingen en bedoelingen toe te schrijven die het niet kon doen of hebben; dat het Hof van Cassatie niets anders gedaan heeft, niets anders heeft kunnen doen dan... de zaak te verwijzen naar het Hof van beroep te Luik overeenkomstig de wet;... dat derhalve, wanneer de wet vervangen wordt..., het de nieuwe wet is welke automatisch van toepassing wordt inzake rechterlijke inrichting en rechtspleging, dat bijgevolg, daar het Hof van Cassatie niet anders kon beslissen, het Hof waarnaar de zaak werd verwezen, moet zitting houden zoals in gewone zaken... »;

terwijl, bij gemis door de wetgever van 10 oktober 1967 er anders over te hebben beslist, wat tot stand is gekomen en juridisch is uitgeput onder het gebied van de oude wet betreffende de rechterlijke inrichting en de rechtspleging onder de werking van die wet blijft; het arrest van het Hof van Cassatie van 5 mei 1965 waarbij de zaak naar het Hof van beroep te Luik verwezen wordt onder de werking van de artikelen 22 van de wet van 4 augustus 1832, 85 van de wet van 18 juni 1869 en van het enig artikel paragraaf XI van de wet van 25 oktober 1919, die beslist dat dit hof er met verenigde kamers kennis moet van nemen, een volmaakte akte is waardoor de rechter naar wie de zaak werd verwezen wordt bepaald; de aldus geschapen rechtstoestand onafscheidbaar is van zijn ontwikkeling, dat wil zeggen het aanhangig maken bij dezelfde rechter door de partij in uitvoering van genoemd arrest;

door artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek toe te passen op de handelingen die uitgevoerd waren ten aanzien van deze nieuwe wet, het bestreden arrest aan laatstgenoemde wet terugwerkende kracht heeft gegeven (schending van de artikelen 2 van het Burgerlijk Wetboek, 1 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk wetboek, zoals het in werking is getreden bij koninklijke besluit van 4 november 1968, artikel 1, 6° letter d, 1110 van het Gerechtelijk wetboek en 6 van de overgangsbeschikkingen van artikel 4 van de wet van 10 oktober 1967, zoals het in werking is getreden bij artikel 6 van genoemd koninklijk besluit); door, onder voorwendsel van opheffing, de erkenning van de verwezenlijkte werking na 1 januari 1969 van voormelde oude wetten betreffende de Rechterlijke Inrichting te erkennen, het bestreden arrest daarenboven de artikelen 22 van de

wet van 4 augustus 1832 en 85 van de wet van 18 juni 1969, het enig artikel paragraaf XI van de wet van 25 oktober 1919 evenals artikel 1 paragraaf 1, 36°, 45° en 60° van de overgansbeschikkingen van artikel 2 van de wet van 10 oktober 1967, zoals het in werking is getreden bij artikel 3 van het koninklijk besluit van 4 november 1968 heeft geschonden; met te ontkennen dat de onder de werking van genoemde wetten door het Hof van Cassatie bevolen verwijzing het Hof van verwijzing in zijn samenstelling met «verenigde kamers» definitief heeft vastgesteld, het bestreden arrest eveneens het gezag van deze beslissing heeft miskend (schending van artikel 1351 van het Burgerlijk wetboek) en eveneens zijn bewijskracht heeft miskend (schending van de artikelen 1319 en 1320 van het Brgerlijk Wetboek):

Overwegende dat vóór de inwerkingtreding, op 1 januari 1969, van artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek, ingeval van cassatie in burgerlijke zaken met verwijzing naar een hof van beroep, de zaak, krachtens de wet zelf, namelijk artikel 22 van de wet van 4 augustus 1832, moest worden berecht door 2 kamers samen van het hof waarnaar de zaak werd verwezen;

Overwegende dat krachtens artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek, ingeval cassatie wordt uitgesproken met verwijzing, heeft deze plaats naar het gerecht in hoogste feitelijke aanleg van dezelfde rang als datgene dat de bestreden beslissing heeft gewezen, de zaak voor het rechtscollege van verwijzing aanhangig wordt gemaakt zoals een gewone zaak, en bedoeld gerecht, alleen dan zitting houdt met verenigde kamers wanneer het Hof van Cassatie zulks om uitzonderlijke redenen heeft voorgeschreven;

Overwegende dat de wetgever aldus de bevoegdheden van het Hof van Cassatie heeft uitgebreid door aan dit Hof een macht tot beslissing te verlenen die het tot dan toe niet bezat; dat hij, inzake verwijzing na cassatie, een stelsel heeft tot stand gebracht waarvan de twee beschikkingen, de eerste dat de zaak voor het rechtscollege van verwijzing wordt aanhangig gemaakt zoals een gewone zaak, de tweede dat bedoeld gerecht alleen dan zitting houdt met verenigde kamers wanneer het Hof van Cassatie zulks om uitzonderlijke redenen heeft voorgeschreven, niet kunnen worden gescheiden zonder het stelsel zelf dat bij artikel 1110 van het Wetboek van Strafvordering is getreden te schenden;

Overwegende dat daaruit voortvloeit dat dit stelsel niet van toepassing kan zijn op de zaken waarvan het hof van beroep kennis heeft als rechtscollege van verwijzing, na 1 januari 1969, ten gevolge van een arrest van Cassatie vóór deze datum gewezen;

Overwegende dat bij afwezigheid van een wettelijke beschikking die de overgang anders zou hebben geregeld, op deze zaken noodzakelijkerwijze alleen het stelsel van toepassing is waardoor zij worden geregeld, namelijk het stelsel eigen aan de verwijzingen die door het Hof van Cassatie werden uitgesproken vóór artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek in werking is getreden;

Overwegende dat met te beslissen dat door deze inwerkingtreding het hof van beroep van de bij het arrest van cassatie van 6 mei 1965 verwezen zaak kennis moest nemen zoals in gewone zaken, het bestreden arrest artikel 1110 van het Gerechtelijk Wetboek, in het middel aangehaald, heeft geschonden;

Dat aldus het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan, zegt dat hierover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel, zitting houdende met verenigde kamers, kamers waarvan de magistraten die het door het Hof op 6 mei 1965 vernietigde arrest gewezen hebben geen deel zullen uitmaken.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 9 juni 1970.

Voorzitter: M. Mast.

Raadsleden: MM. Mees en Baeteman.

Advocaat: Mr. Vanderleenen.

Arrest nr. 14.154.

Architect. — Bescherming van de titel en van het beroep van architect. — Afwijking bedoeld in art. 4 tweede lid van de wet van 20 februari 1939. — Draagwijdte. — Weigering door de provinciegouverneur. — Vernietiging.

De wet van 20 februari 1939 voorziet dat de Staat, de provincies, de gemeenten, de openbare instellingen en de particulieren beroep moeten doen op de medewerking van een architect voor het opmaken van de plans en de controle op de uitvoering der werken, voor dewelke een voorafgaande aanvraag om toelating tot bouwen is opgelegd.

Art. 4 va deze wet laat toe dat de gouverneur, op voorstel van het schpencollege der gemeente waar de werken moeten uitgevoerd worden, afwijkingen mag toestaan in individuele gevallen. Het 3e lid van hetzelfde artikel verleent aan de Koning de bevoegdheid om de voorwaarden te bepalen waaronder afwijkingen met algemene draagwijdte kunnen worden toegestaan.

Het is verkeerd te menen dat de afwijkingen in individuele gevallen, toegelaten door het 2e lid van art. 4 enkel zouden kunnen toegestaan worden binnen de perken van lid 3 van hetzelfde artikel.

De beslissing van de gouverneur die, op grond van dusdanige interpretatie van art. 4, geweigerd heeft een afwijking voorgesteld door het college van burgemeester en schepenen toe te laten, dient vernietigd.

Boval Marc t./ Gouverneur van de prov. West-Vlaanderen.

Gehoord het verslag van raadsheer Mast, voorzitter;

Gehoord het gelijkluidend advies van de heer Claes, substituit-auditeur-generaal;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946, gewijzigd door de wet van 15 april 1958;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het besluit d.d. 26 februari 1969 waarbij de gouverneur van de provincie West-Vlaanderen de door verzoeker aangevraagde afwijking, bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van het beroep van architect, weigert;

Overwegende dat verzoeker, die in het bezit is van een diploma van burgerlijk bouwkundig ingenieur en eigenaar is van een perceel grond gelegen te Ieper, overeenkomstig artikel 4, tweede lid, van de wet van 20 februari 1939, op 8 februari 1969 bij het college van burgemeester en schepenen van de stad Ieper, een aanvraag indiende om, voor het opstellen van de plans en de controle over het bouwen van zijn eigen woning, vrijgesteld te worden van de verplichting beroep te moeten doen op een architect; dat het college op 9 januari 1969 een gunstig voorstel deed; dat het bestreden besluit dat alsdan werd genomen in een brief gericht tot het stadsbestuur van Ieper als

volgt wordt toegelicht: « Zo het artikel 4 van de wet van 20 februari 1939 enerzijds het toestaan van een afwijking voorziet, dan dient anderzijds aangestipt dat de uitvoerende macht nog maar eenmaal hiervan gebruik heeft gemaakt door het uitvaardigen van het koninklijk besluit van 15 maart 1939 waarbij ontheffing wordt voorzien van de verplichting tot het raadplegen van een architect voor weinig belangrijke werken, voor algemene werken van versiering en meubilering en de inrichting van lokalen, voor zover de uitvoering van deze werken geen afwijking van de constructie met zich bracht, noch de stevigheid van het gebouw aantastte, noch het architecturaal karakter ervan wijzigde. De uitzonderingen voorzien door het voornoemd artikel mogen derhalve slechts in uitzonderlijke gevallen toegestaan worden. Ik ben van oordeel dat het bouwen van een huis dit uitzonderlijk karakter niet draagt » ;

Overwegende dat verzoeker doet gelden dat het bestreden besluit genomen is met miskenning van artikel 4 van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van het beroep van architect ; dat hij betoogt dat § 2 van dit artikel samen met § 1 ervan moet worden gelezen en dat het niet aan de hand van § 3 mag worden geïnterpreteerd ; dat de tegenpartij hiertegen inbrengt dat het duidelijk is dat het tweede lid van artikel 4 alleen afwijkingen toelaat binnen de perken van het koninklijk besluit getroffen bij toepassing van het derde lid, dat wanneer aan de voorziene voorwaarden uitzonderingen kunnen worden gesteld, deze uitzonderingen uiteraard algemeen moeten zijn voor al de gelijkaardige gevallen en niet alleen toepasselijk op bijzondere toestanden en dat de bevoegdheid welke ter zake aan de gouverneur is gegeven slechts in zeer uitzonderlijke gevallen mag worden aangewend ;

Overwegende dat artikel 4 van de wet van 20 februari 1939 luidt: « De Staat, de provincies, de gemeenten, de openbare instellingen en de particulieren moeten een beroep doen op de medewerking van een architect voor het opmaken van de plans en de controle op de uitvoering der werken, voor welke door de wetten, besluiten en reglementen een voorafgaande aanvraag om toelating tot bouwen is opgelegd. Wat betreft de openbare instellingen en de particulieren, mogen er afwijkingen toegestaan worden door den gouverneur, op voorstel van het schepencollege der gemeente waar de werken moeten uitgevoerd worden. Bij een koninklijk besluit worden de werken aangeduid waarvoor de medewerking van een architect niet verplichtend zal zijn » ;

Overwegende dat het tweede lid van het artikel de gouverneur bevoegd maakt om, op voorstel van het college van burgemeester en schepenen der gemeente waar de werken moeten worden uitgevoerd, in individuele gevallen afwijkingen toe te staan op de in het eerste lid algemeen gestelde regel dat een beroep moet worden gedaan op de medewerking van een architect voor het opmaken van plans en de controle op de uitvoering van werken voor welke een voorafgaande bouwvraag moet worden ingediend ; dat het derde lid van het artikel aan de Koning de bevoegdheid geeft om de voorwaarden te bepalen waaronder afwijkingen met algemene draagwijdte worden toegestaan ; dat dit derde lid los van de eerste twee leden moet worden gelezen ; dat immers wanneer een koninklijk besluit de werken aanduidt waarvoor de medewerking van een architect niet verplicht is gesteld, men niet inziet op welke grond voor die werken aan de gouverneur de bij het tweede lid bedoelde afwijking zou moeten worden aangevraagd ; dat hieruit volgt dat de stelling volgens welke het tweede lid alleen afwijkingen toelaat binnen de perken van het koninklijk besluit genomen op grond van het derde lid en die volgens welke de gestelde uitzonderingen uiteraard algemeen moeten zijn en niet alleen toepasselijk op bijzondere toestanden, zich niet verdragen met de

logische gedachtengang van artikel 4 ; dat het bestreden besluit derhalve rechtens niet verantwoord is en dat het middel gegrond is ;

Overwegende dat de gouverneur opgetreden is in de vervulling van een opdracht van algemeen belang.

Besluit :

Artikel 1. — Het besluit d.d. 26 februari 1969 van de gouverneur van de provincie West-Vlaanderen is vernietigd.

Art. 2. — De kosten, bepaald op zevenhonderd vijftig frank, komen ten laste van de Belgische Staat.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 14 mei 1970.

Voorzitter : M. De Groote.

Raadsheren : M.M. Janssens en De Buck

Advocaat-generaal : M. Versée.

Advocaten : Mrs. Cardon loco Lebacqz en Verwilghen

Bezit. — Art. 2230 B.W. — Vermoeden van eigendom. — Renvindicatie. — Bewijs.

De beslagene, bij wie roerende goederen in beslag genomen zijn die hij in het door hem bewoonde appartement onder zich houdt, wordt vermoed ze voor zichzelf te bezitten en als eigenaar (art. 2230 B.W.).

Ten deze worden die gegevens niet weerlegd door de beweerde eigenaar : dat deze hoofdhuurder is van het appartement staat het eigendomsrecht van de beslagene niet in de weg ; dat de beslagene de goederen huurt van de beweerde eigenaar wordt tegengesproken door de omstandigheden (zie nader het arrest).

Verbreyt-Van Bockxelaere t./N.V. Caltex e.a.

De appellanten en de eerste geïntimeerde hebben verklaard de schriftelijke procedure te verkiezen en hebben gelijktijdig hun dossiers neergelegd. Het Hof heeft inzage genomen van de stukken.

De eerste eensluidende grosse wordt overlegd van het vonnis dat op 19 januari 1968 geveld werd door de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde. Het hoger beroep werd tijdig ingesteld en is regelmatig.

De appellanten beweren eigenaars te zijn van in beslag genomen roerende voorwerpen ; zij vragen de handhaving.

In het appartement dat de zuster en schoonbroeder van de appellanten bewonen, houden deze echtgenoten De Jonghe-Verbreyt de onderwerpelijke goederen onder zich.

Zij worden vermoed voor zichzelf te bezitten en als eigenaars (art. 2230 B.W.).

Deze gegevens trachten de appellanten te weerleggen.

De appellanten zijn waarschijnlijk wel de hoofdhuurders van het appartement en de echtgenoten De Jonghe-Verbreyt mogelijk hun onderhuurders, maar deze contracten staan het eigendomsrecht van de echtgenoten De Jonghe-Verbreyt voor de roerende goederen niet in de weg.

Integendeel is het helemaal niet bewezen dat de echtgenoten De Jonghe-Verbreyt slechts « bijwonen » of dat zij niet enkel de lokalen maar tevens de meubelen en roerende goederen in huur houden. De derden zoals de N.V. Caltex mogen de huur-verhuur van meubelen en de inventaris tegenspreken en het tegendeel door alle rechtsmiddelen bewijzen. Welnu deze stukken worden tegengesproken.

- de familieverhoudingen moeten er de appellanten toe aanzetten de in nood geraakte echtgenoten De Jonghe-Verbreyt te beschermen ;

- de uitlegging over de oorsprong van de goederen is zeer vaag en wordt pas in een ultieme noot verstrekt: «o.m. ook afkomstig van de familie Verbreydt en aan «appellant» gegeven om voorlopig ter beschikking gesteld te worden van de echtelieden De Jonghe-Verbreyt; de woorden «o.m.», «familie», «gegeven», «voorlopig» zijn niet bijzonder precies;

- bij gebrek aan vaste datum of enig andere aanduiding blijft het best mogelijk dat de verhuur van roerende goederen en de inventaris pas na het uit te voeren vonnis van 16 juni 1966 werden opgesteld of in elk geval nadat de families De Jonghe en Verbreyt konden verwachten dat de onderwerpelijke goederen zouden in beslag genomen worden.

Op deze gronden,
Het hof,

Gelet op het artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, Rechtdoende bij arrest geacht op tegenspraak tegenover de tweede, derde en vierde geïntimeerden ingevolge art. 751 en 753 G.W.;

Alle andere conclusies verwerpend,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond en bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen.

Verwijst de appellanten in de kosten van deze aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN.

2e Kamer. — 14 januari 1970.

Voorzitter: M. Meulemans.

Rechters: Mevrouw Baetjé-Swinnen en M. Coelst.

Hinder. — Luiddruchtige exploitatie van een bar. — Verzuim de nodige voorzorgsmaatregelen te treffen. — Fout. — Aansprakelijkheid.

Als een fout dient te worden aangemerkt het exploiteren van een bar-dancing zonder dat de nodige schikkingen getroffen zijn om te beletten dat voor een nabuur abnormale hinder (lawaai en geuren) wordt veroorzaakt.

Ten deze was de abnormale hinder het gevolg van de wijze waarop de aanpalende huizen opgericht waren en van het feit dat ze vroeger één geheel uitmaakten dat later verdeeld werd zonder normale scheidingsmuur; vooraleer een van de huizen als bar-dancing in te richten had men bijzondere voorzorgsmaatregelen moeten treffen. De eigenaar van het huis, de hoofdhuurder (een brouwerij) en de onderhuurder worden in solidum tot betaling van de schadevergoeding veroordeeld.

Lambrechts t./ Vandroost e.a.

Overwegende dat de toestand waarover eiseressen zich beklagen ontstaan is op 8 oktober 1965, dag waarop de bar geopend werd;

Dat om de gegrondheid te staven van hun eis, gesteund op de artt. 544 en 1382 van het Burgerlijk Wetboek, eiseressen zich op processen-verbaal van de politie steunden, van verslagen die op hun verzoek eenzijdig werden opgesteld en op vaststellingen van deurwaarders;

Dat om nader ingelicht te worden over de hinder die eiseressen dus beweerden te ondergaan door het feit dat ze van 's middags tot laat in de nacht, zonder verpozing gestoord werden door doordringende geluidstemmen van verbruikers, muziek, lawaai van allerlei aard en slechte geuren, de bestanddelen van het deskundig verslag van de Heer Myncke, die tot een zeer nauwkeurig onderzoek ter

pleaatse is overgegaan bijzonder in aanmerking dienen genomen te worden;

Overwegende dat deze gegevens bevestigen dat het geluid, door de bar-dancing voortgebracht inderdaad de grenzen van de hinder verbonden aan een normale buurmanschap overschreden.

Dat de deskundige zich inderdaad heeft gesteund op vaststellingen en proefnemingen die hij van 2 december 1967 tot 28 mei 1968 bij omstreeks 18 bezoeken heeft gedaan; dat hij de geluidsniveaus heeft gemeten met behulp van speciale precisie geluidsmeters Bruel en Kjaer; dat hij de intensiteit van de opgenomen geluiden heeft vergeleken met diegene die normaal moeten verdragen worden; dat zijn besluit desaanvaardig formeel is en door de rechtbank wordt aanvaard;

Overwegende dat de deskundige, eveneens na grondig onderzoek tot het besluit komt dat de geuren die van uit de bar en aanhorigheden in de eigendom van eiseressen binnendringen eveneens overdreven zijn; dat dit besluit namelijk steunt op een onweerlegbare proefneming, op 28 mei 1968 met ether verricht.

Overwegende dat uit hogervermelde gegevens blijkt dat door een of meerdere van de verweerders een fout begaan werd die tot het toekennen van schadevergoeding op grond van art. 1382 en volgende van het burgerlijk wetboek aan leiding kan geven;

Dat de inrichting weliswaar op normale wijze als bar-dancing uitgebaat werd in een wijk waar meerdere inrichtingen van die aard bestaan en dat de stedelijke reglementering blijkt te zijn nageleefd geweest;

Maar overwegende dat als fout dient te worden bestempeld het feit een inrichting als bar-dancing te hebben uitgebaat zonder dat de nodige schikkingen getroffen werden om te beletten dat zij aan een nabuur een abnormale hinder zou veroorzaken (cfr. advies adv. gen. Mahaux onder Caess. april 1960, R.C.J.B. 1960, blz. 268 en noot Babin in ref. nr. 299);

Overwegende ter zake dat de normale uitbating van de bar-dancing noodzakelijk tot gevolg moest hebben dat de naburen, en namelijk eiseressen, door deze uitbating een abnormale hinder zouden ondergaan;

Dat deze hinder voorzienbaar was daar het het normaal gevolg is van de wijze waarop de aanpalende huizen opgericht werden, van hun staat van vetustiteit (barsten) en van het feit dat zij vroeger één enkel complex uitmaakten en later verdeeld werden zonder dat tussen hen een normale scheidingsmuur opgericht werd;

Overwegende dat de deskundige immers deze toestand vaststelt en een middel voorstelt dat slechts bevrediging zou schenken indien beide huizen door rustige huishoudens waren bewoond (blz. 21, 3);

Dat ten deze bijzondere voorzorgsmaatregelen des te meer dienden getroffen te worden dat één van de huizen als bar-dancing moet dienen;

Dat de uitbating van de inrichting vanaf 8 oktober 1965 zonder enige voorzorgsmaatregel derhalve een fout uitmaakt die tot het toekennen van schadevergoeding aanleiding kan geven en het bevelen van bijzondere maatregelen voor de uitbating in de toekomst rechtvaardigt;

Overwegende dat gelet op het vaststaan van een fout hierin bestaande een nabuur bij nalatigheid een hinder te doen ondergaan groter dan de normale hinder die door naburen moet gedragen worden, er geen aanleiding bestaat te onderzoeken of er aan eiseressen eventueel schadevergoeding toekomt op grond van een wetsgrond (art. 544 van het Burg. Wetb.) de eis die hierop gesteund mocht zijn noodzakelijk ondergeschikt zijnde aan deze op de fout gesteund (Dalcq, onder Cass. 6 april 1960, R.C. R. 6557);

Overwegende dat de schade die eiseressen ondergaan hebben zich uitstrekt tot een periode die door partijen niet duidelijk bepaald wordt, maar die minstens loopt van 8 oktober 1965 tot 28 mei 1968, datum van de laatste vast-

stelling van de deskundige; dat sindsdien een periode verlopen is tijdens dewelke de inrichting niet zou verhuurd geweest zijn (1 jaar?), een andere periode beginnende op 7 februari 1969 op dewelke verweerder in tussenkomst de inrichting zou uitgebaat hebben nadat verscheidene werken aan deze inrichting zouden uitgevoerd geweest zijn;

Overwegende dat aan de hand van de gegevens thans aan de Rechtbank vertrekt alleen de periode van 8 oktober 1965 tot 28 mei 1968 in aanmerking kan komen voor het toekennen van schadevergoeding aan eiseressen;

Dat deze partijen immers dezelfde schade niet kunnen ondergaan hebben toen het naburige huis als bar-dancing niet werd verhuurd;

Dat zij inderdaad geen schadevergoeding kunnen eisen indien het huis « normaal » door « rustige huishoudens » wordt bewoond en indien de hinder die zij ondergaan uitsluitend te wijten is aan het bestaan van een onvoldoende scheidingsmuur, hetgeen trouwens aan hun nabuur even goed als aan eiseressen zelf schade zou kunnen veroorzaken;

Overwegende dat de Rechtbank evenmin over de nodige gegevens beschikt om te oordelen welke de schade is geweest die eiseressen mochten ondergaan hebben tijdens de uitbating van de inrichting door verweerders in tussenkomst;

Dat zij immers niet ingelicht wordt over de al dan niet doeltreffendheid van de werken die zouden uitgevoerd geweest zijn en in ieder geval zich voor die periode niet kan steunen op de gegevens van het deskundig verslag daar deze wellicht niet meer toepasselijk waren;

Overwegende dat om over dit deel van de eis uitspraak te doen, er aanleiding bestaat de reeds aangeestelde deskundige te gelasten met een aanvullende opdracht.

Overwegende wat de periode van 8 oktober 1965 tot 28 mei 1968 betreft, er geen aanleiding bestaat een veroordeling uit te spreken bestaande in de uitvoering van werken die door de deskundige op blz. 21 nr. 5 van het verslag vermeld;

Dat deze werken immers slechts moeten worden uitgevoerd ingeval van « speciale uitbating », dit is bijvoorbeeld als bar en of dancing, dit is in omstandigheden die veel meer hinder berokkenen aan een nabuur dan een gewone bewoning;

Dat het tot dusver niet bewezen zijnde dat deze « speciale uitbating » voortgezet werd of dat zij zich voordoet in de omstandigheden die door de deskundige werden beschreven, noch een dergelijke veroordeling, noch een sluiting van de inrichting gerechtvaardigd is;

Overwegende dat de schade die door de eiseressen gedurende amper 2 1/2 jaar ondergaan werd het gevolg is van de verhuring van de inrichting door verweerder Vanderoot Julien aan verweerder de N.V. Brouwerij De Geest en van de voortverhuring door deze laatste van dezelfde inrichting aan verweerders Engelborghs en Op de Beeck. Dat deze schade derhalve het gevolg is van het gebrek aan nodige voorzorgen die moesten getroffen worden om te vermijden dat de eiseressen een buitengewone en abnormale hinder zouden ondergaan;

Dat een veroordeling « in solidum » van deze vier verweerders derhalve verrechtvaardigd is;

Overwegende dat de schade die eiseressen ondergaan hebben tijdens deze periode billijk op 1.000 fr. per maand kan geacht worden, hetzij voor een periode van twee jaar, zeven maanden en 20 dagen 31.667 fr.

Om deze redenen,
De Rechtbank,

Ontvangt de eis in tussenkomst tegen verweerder Giliams ingesteld;

Verleent verstek tegen verweerders Engelborghs François en Op de Beeck Albert;

Doch beslissende tegensprakelijk tegen alle verweerders, veroordeelt alle vier « in solidum » aan eiseressen te betalen de som van eenendertig duizend zeshonderd zeven en zestig fr. (31.667 fr.);

Wijst eiseressen van het overige van hun eis af wat betreft de schadevergoeding die zij vorderen voor de periode van 8 oktober 1965 tot 28 mei 1968;

Alvorens verder uitspraak te doen over de vergoeding die door eiseressen gevorderd wordt voor de volgende periode, stelt de Heer Myncke, ingenieur, wonende te Heverlee, Hutteelaan 2, als deskundige aan met de opdracht: in een met redenen omkleed verslag, mits naleving der bij artikels 315 en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gestelde voorwaarden, in aansluiting met zijn vorig verslag te zeggen in welke mate de nadelen die hij in dit verslag voor eiseressen vastgesteld heeft, zich na 28 mei 1968 nog kunnen voorgedaan hebben, namelijk nadat door een der verweerders werken uitgevoerd werden om aan deze nadelige toestand te verhelpen;

Behoudt aan eiseressen het recht voor na neerlegging van het deskundige verslag bijkomende vergoedingen te vorderen voor de periode die zich na 28 mei 1968 uitstrekt en tijdens dewelke zij zouden bewijzen dat zij nog schade hebben ondergaan door abnormale hinder.

NOOT — Vorenstaand vonnis mag om meer dan één reden niet onopgemerkt voorbijgegaan worden. De gepubliceerde rechtspraak betreffende lawaaihinder is in ons land immers vrij schaars, terwijl de Belgische wetgeving terzake van geluidsbestrijding praktisch onbestaande is (zie ons preadvies op het XXIIIste Congres van de Vlaamse Juristenvereniging, Recht en Lawaai, R.W., 1967-68, 1709-1724).

Wat de algemene problematiek van hinder bij nabuurschap betreft, sluit de rechtbank zich aan bij de nu wel gangbare opvatting dat art. 544 B.W. enkel een *subsidiäre* betekenis heeft. Wanneer *schuld kan* worden aangetoond, in hoofde van de gebuur, zal schadevergoeding worden toegewezen op grond van art. 1382 B.W.; artikel 544 B.W. krijgt slechts betekenis wanneer geen beroep kan worden gedaan op een schuldelement (zie Derine, R., *Hinder bij nabuurschap*, R.W. 1967-68, 1698-1700 en Van Gerven, W., *Beginnelen van Belgisch Privaatrecht*, I, *Algemeen Deel*, nr 3 *in fine*, met de aldaar uitvoerig besproken rechtspraak).

Er mag wel even aan herinnerd worden dat in andere landen het verwekken van *bovenmatig* en *vermijdbaar* lawaai als een wederrechtelijke inbreuk op het *eigendomsrecht* wordt beschouwd (zie art. 684 ZGB; art. 346 van het Oostenrijkse B.W.; art. 906 B.G.B.; art. 844 Codice Civile).

In casu erkent de rechtbank een fout bij de eigenaar, huurder en onderhuurders van de bar doordat de nodige maatregelen tot demping van *evidente* geluidsoverlast niet werden genomen. Deze *herhaaldelijk* en *duurzame* geluidshinder was overigens voorzienbaar omwille van de constructie van de aanpalende huizen en bij gebreke aan een normale scheidingsmuur. De motivering van de rechtbank kan onderschreven worden. Een werkelijke *doelmatige* bestrijding van het schadelijk lawaai onderstelt dat elke handeling die geluidsoverlast veroorzaakt als fout in de zin van art. 1382 B.W. wordt gekwalificeerd indien bij de lawaai-verwekker een gebrek aan vooruitzicht en voorzorg kan onderkend worden (Hrb. Brussel, 9 oktober 1929, J.T., 1929, 680).

Bij de normale uitbating van een bar-dancing zal men dus redelijkerwijze van de uitbaters mogen eisen dat bijzondere voorzorgsmaatregelen worden getroffen zodat de rust van de burens wordt verzekerd. Men zal hier ten onrechte opwerpen dat in 1970 *excessief* lawaai bij de

normale exploitatie van een bar-dancing hoort. Men be- gaat inderdaad niet noodzakelijk een fout door het ver- wekken van bovenmatig lawaai, inherent aan een nor- male activiteit, maar wel doordat men in gebreke blijft de nodige maatregelen te nemen die het vermijdbaar en schadelijk lawaai kunnen dempen.

Belangrijk is wel dat het vonnis zowel de eigenaar, de huurder (brouwerij) als de onderhuurder «in solidum» tot schadeloosstelling veroordeelt. Impliciet neemt de rechtbank aldus aan dat de eigenaar die een onroerend goed aan een brouwerij verhuurt tot uitbating van een dancing, er zorg moet voor dragen dat het goed zo wordt ingericht dat het bovenmatig lawaai, eigen aan de ex- ploitatie van een dancing, tot normale afmetingen wordt herleid. Dezelfde verplichting geldt ook voor de brou-

werij die het goed huurt en voor de eigenlijke barhouder.

Tenslotte moet nog onderlijnd worden dat de rechtbank de uitvoering van aangepaste werken, die de geluidsdem- ping uitmaakt van lawaaihinder, niet beveelt. Klaarblij- kelijk vloeit dit voort uit het feit dat tijdens het proces verscheidene werken werden uitgevoerd en sedertdien geen bewijzen van geluidsoverlast meer werden aange- bracht.

De rechtbank zou waarschijnlijk de noodzakelijkheid van de maatregelen overwegen indien de woning verder als bar-dancing wordt uitgebaat en de uitgevoerde wer- ken ondoelmatig blijken te zijn. Voor een en ander wordt overigens een deskundige benoemd die belast wordt met een aanvullend onderzoek.

H. Vandenberghe

INGZONDEN BIJDRAGE

VERHOOGING DER WETTELIJKE INTRESTEN

Door de Wet van 30 juni 1970 (B.S. dd. 24.7.1970 wordt) de wettelijke rentevoet, zowel in burgerlijke als in han- delszaken, vastgesteld op 6,5 % 's jaars.

Tot nogtoe bedroeg de wettelijke rentevoet 4,5 % in burgerlijke zaken en 5,5 % in handelszaken.

De Wet precizeert verder dat de thans betaalde rente- voet kan gewijzigd worden bij een in Ministerraad over- legd Koninklijk Besluit. De lopende wettelijke interesten worden tot 1 juli 1970 berekend tegen de vroegere rentevoeten en vanaf diezelfde datum tegen de nieuwe rentevoet.

De Wetgever heeft hier ongetwijfeld de nodige reali- teitszin getoond door het percentage der verwijs-inte- resten aan te passen aan de huidige werkelijke toestand.

Reeds meermaals werd betoogd dat de rentevoeten wel- ke tot hertoe gebruikelijk waren, niet meer met de wer- kelijkheid overeenstemmen. Zulks is niet alleen waar voor de verwijs-interesten, maar eveneens voor de rente- voeten die vervat zijn in de kapitalisatie-berekeningen bij de vaststelling van een vergoedingskapitaal, hetwelk moet uitgekeerd worden om de jaarlijkse opname van een rente toe te laten.

De toepasselijke rentevoet voor de bedoelde kapitalisatie- berekeningen is niet door de Wet geregeld en wordt aan de vrije appreciatie-bevoegdheid van de rechter overge- laten.

Onze Hoven en Rechtbanken oordelen er soeverein over welke rentevoet in de berekeningen dient opgenomen te worden om aan de begunstigten een jaarlijkse opname van de voorafgaandelijk vastgestelde jaarlijkse rente toe te laten.

De gebruikte rentevoet dient echter volgens de alge- mene principes van ons vergoedingsrecht de werkelijkheid zoveel mogelijk te benaderen. Waar tot hertoe meestal een rentevoet van 4,5 % werd gebruikt voor de kapitali- satie-berekeningen, dient ernaar gestreefd te worden dat de Rechtbanken, naar het voorbeeld van de Wetgever, eveneens blijk zouden geven van realiteitszin door een hogere rentevoet op te nemen in hun berekeningen.

De huidige werkelijkheid is immers dat een kapitaal op een veilige wijze kan belegd worden in staatseffekten, welke thans een interest van minstens 8,25 % opbrengen.

Weliswaar dient er rekening mee gehouden te worden dat in de loop der jaren deze interestvoet aan schomme- lingen kan onderhevig zijn. Dergelijke wisselvalligheid is echter inherent aan ieder element van de vast te stellen

vergoeding. Men vervangt immers een dynamische toe- stand met alle wisselvalligheden daaraan verbonden, die zich zou hebben voorgedaan wanneer het schadeberokke- nend feit niet ware tussengekomen, door een statisch beeld van de aktuele toestand op het ogenblik dat ditzelfde schadeberokkenend feit zich voordeed. Zulks is op zich- zelf reeds een hypothese.

Men ziet dan ook geen enkele reden waarom men voor bepaalde elementen van dit statisch beeld zou veronder- stellen dat de toestand ongewijzigd blijft in de loop der volgende jaren, terwijl men voor andere elementen aan- neemt dat zij aan wijzigingen zullen onderhevig zijn.

In verband met de toepasselijke interestvoet bij de kapitalisatieberekeningen, welke uiteraard betrekking hebben op de toekomst, mag wel rekening worden gehouden met de quasi-zekerheid dat de huidige rentevoet onderhevig zal zijn aan schommelingen, maar men dient eveneens rekening te houden met de even grote graad van waar- schijnlijkheid dat in de toekomst deze rentevoet wel niet meer de vroegere lage peilen zal bereiken.

Wij menen dat een meer reële basis voor de berekenin- gen erin zou bestaan om volgende rentevoeten daarin op te nemen :

6 % voor een kapitalisatie-periode van hoogstens 10 jaar.
5,5 % voor een langere kapitalisatie-periode.

Er dient in dit verband nog op gewezen te worden dat in ieder geval tijdens de eerstvolgende jaren de rente-voe- ten op ongeveer dezelfde hoogte zullen blijven als thans het geval is, hetwelk ongetwijfeld reeds een compensatie uitmaakt voor de jaren tijdens dewelke deze rentevoeten dan toch, buiten alle verwachting in, zouden af dalen beneden de rentevoet die bij de berekeningen wordt aan- gewend.

De werkelijke interest-opbrengst zal trouwens actuariel gezien een grotere invloed hebben op de uiteindelijk ge- middelde rentevoet, vermits het rente-dragend geplaatste kapitaal tijdens de eerste jaren het grootst zal zijn en door de jaarlijkse opnamen geleidelijk zal afzwakken, zodat de werkelijk bekomen interestvoet tijdens de laatste jaren van de kapitalisatie-periode minder belangrijk zal wor- den voor de bepaling van de gemiddelde rentevoet.

H. THIJS,
Doctor in de Rechten.
Licentiaat in Verzekeringsrecht
en -Economie.

BOEKBESPREKING

Prof. Dr. W. Leën, Bedenkingen bij het thema: waarheen met de sociale zekerheid. — Instituut voor sociaal zekerheidsrecht, nr. 9, 1970 (2 x 54 blz.)

Na het verschijnen van het jaarverslag van het V.B.N. « Sociale zekerheid: waarheen? » en de tekst van prof. W. Leën « Beschouwingen omtrent de ingewikkeldheid van de sociale zekerheid. Voorstellen tot vereenvoudiging » heeft de op gang zijnde discussie rond de hervormingen inzake sociale zekerheid in steeds meer middens ruime weerklank gevonden. Ook in de pers werd daaraan de nodige aandacht besteed.

Dr. W. Leën, administrateur-generaal van de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid en buitengewoon hoogleraar aan de katholieke universiteit te Leuven heeft een nieuwe bijdrage geleverd aan deze discussie. « Bedenkingen bij het thema: waarheen met de sociale zekerheid », welke zopas verscheen, bevat een antwoord op de hervormingsvoorstellen uit het jaarverslag van het V.B.N.

Na enkele voorafgaandelijke bemerkingen over het ontstaan van de sociale zekerheid en de ambiguïteit van de term sociale zekerheid zelf, geeft de auteur een korte samenvatting van de voorstellen van het V.B.N. Daarin werd een onderscheid gemaakt tussen de sociale zekerheid van de staatsburger en deze van de werknemer: geneeskundige verzorging en kinderbijslag zouden het voorwerp worden van een volksverzekering en de financiering daarvan zou dan uiteraard ten laste vallen van de totale gemeenschap. Inzake pensioenen zou een aparte regeling voor werknemers en zelfstandigen blijven bestaan; ook voor arbeidsongevallen en beroepsziekten zou het aparte stelsel blijven bestaan.

Prof. Leën twijfelt o.i. terecht aan de gegrondheid van het onderscheid tussen werknemer en staatsburger en noemt het kunstmatig. Hij meent dat het moeilijke probleem van de financiering aan de oorsprong daarvan ligt.

De auteur ziet in deze voorstellen een tendens om in alle sectoren naar volksverzekeringen en fiscalisatie te evolueren. Omwille van de in ons land bestaande fiscaliteit meent hij dat een rechtvaardige lastenspreiding illusorisch zou zijn.

Na onze overvloedige en onduidelijke wetgeving op de korrel te hebben genomen stelt prof. Leën voor een apart stelsel te behouden voor werknemers en zelfstandigen, gezien het verschil in situaties en noden. De organisatie, de financiering en de reglementering zou worden overgelaten aan de verantwoordelijkheid van de betrokken groepen. Daarnaast zou een regime van sociale bijstand functioneren, waarvan de lasten door de gemeenschap moeten worden gedragen.

De uiteenzetting van prof. Leën, die schrijft als practijkman en als wetenschapsman, bevat vele merkwaardige bijdragen tot de discussie rond de hervormingsplannen inzake sociale zekerheid.

De tekst verscheen in beide landstalen in één enkele uitgave als n° 9 in de reeks van het instituut voor sociaal zekerheidsrecht, Tiensstraat 41, te Leuven en kan bekomen worden voor 150 F.

J. Van Steenberge

EUROPEES RECHT

De werkzaamheden van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

(week van 19 tot en met 24 oktober 1970)

No 24/70

Het Hof van Justitie deed uitspraak in twee zaken waarin door Duitse Finanzgerichte om een prejudiciële beslissing was verzocht. Op 6 oktober 1970 wees het Hof reeds een arrest in een dergelijke zaak.

Door invoering van de B.T.W. had de Bondsrepubliek Duitsland voldaan aan de verplichtingen welke door haar uit een richtlijn van de Raad der Gemeenschappen voortvloeiden; na te hebben besloten deze belasting ook op het vervoer toe te passen, onderwierp de Bondsrepubliek het goederenvervoer over de weg echter bovendien aan een nevens de B.T.W. geheven specifieke heffing.

Drie internationale vervoerondernemers, gevestigd in Duitsland, Frankrijk en Oostenrijk, wendden zich toen tot de Finanzgerichte met het verzoek deze specifieke heffing nietig te verklaren omdat zij strijdig zou zijn met het Verdrag tot instelling van een gemeenschappelijke markt en met de gemeenschapsverordening waarin de Lid-Staten worden verplicht het gemeenschappelijk B.T.W.-stelsel voor de verschillende belastingen op de omzet in de plaats te doen treden.

Het Hof, tot kennisneming van deze vraag betreffende de uitlegging van het gemeenschapsrecht geroepen, sprak uit dat het verbod van cumulatie van het gemeenschappelijk B.T.W.-systeem met specifieke belastingstelsels eerst van kracht wordt op de door de Raad bepaalde datum, te weten 1 januari 1972. Alsdan moeten alle Lid-Staten de B.T.W. hebben ingevoerd. Tot op die datum mag een specifieke belasting, óók indien zij wordt geheven door een Lid-Staat die de B.T.W. reeds heeft ingevoerd, niet als onrechtmatig worden beschouwd. (Zaken 9/70 van 6-10-70, 20/70 en 23/70 van 21 oktober 1970).

MEDEDELINGEN

Gerechtelijk Wetboek - Arbeidsgerecht.

Wij delen hieronder de onderrichtingen mede van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid aan de griffiers van de Werkrechtersraden van eerste aanleg, betreffende de toezending van de dossiers aan de nieuwe arbeidsgerechten.

Geachte Heer,

Ik heb de eer uw aandacht te vestigen op artikel 1 van de overgangsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek; de tekst van dat artikel gaat hierbij (bijlage 1).

Krachtens dat artikel, is U belast met de toezending aan de griffier van het nieuwe gerecht, van de dossiers voor de zaken die aanhangig zijn voor de werkrechtersraad, met uitzondering van die waarvoor de debatten aan de gang zijn, of die in beraad zijn en waarvoor de werkrechtersraad in werking blijft. (De hierbijgevoegde nota bevat daarover de nodige richtlijnen).

Ingevolge het 4de lid van dat artikel wordt de bevoegdheid van de nieuwe gerechten voor de zaken die aanhangig waren vóór de opgeheven gerechten, bepaald volgens de regels die vóór de inwerkingtreding van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek de bevoegdheid van de opgeheven rechtbanken bepaalden.

Om uit te maken aan de griffie van welke arbeidsrechtbank de dossiers mochten worden toegezonden, dient

U zich te beroepen op de bepalingen tot vaststelling van de territoriale bevoegdheid van de werkrechtshraden (art. 44 van de wet van 9 juli 1926 op de Werkrechtshraden, art. 117 van de gecoördineerde wetten op de kinderbijslag voor werknemers, art. 66bis van de gecoördineerde wetten op het jaarlijks verlof van de loonarbeiders, art. 1, § 4, en van de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de arbeiders, art. 76 ter, § 6 van de gecoördineerde wetten op de mijnen, groeven en graverijen...).

In sommige gevallen kan die toezending met zekere moeilijkheden gepaard gaan. Indien het voor de territoriale bevoegdheid determinerende grondgebied Roeselare is, kan het bijvoorbeeld voorkomen dat de griffier van de Werkrechtshraad te Roeselare het dossier aan de arbeidsrechtbank te Kortrijk moet toezenden; doch indien dat grondgebied Lichtervelde is, moet het dossier aan de arbeidsrechtbank te Brugge worden toegezonden.

De griffier van de werkrechtshraad te Zinnik zal het dossier aan de arbeidsrechtbank te Bergen toezenden, indien het voor de territoriale bevoegdheid determinerende grondgebied bijvoorbeeld Zinnik is; zo het echter Arquennes is, moet het dossier aan de arbeidsrechtbank te Charleroi worden toegezonden.

Om de toezending van de dossiers aan de griffiers van de nieuwe gerechten vanaf de voorziene datum in goede omstandigheden te doen verlopen, lijkt het mij noodzakelijk dat U onmiddellijk een aanvang maakt met de aan deze toezending voorafgaande werkzaamheden (vaststellen van de bevoegde rechtbank; opmaken, per rechtbank, van een (bij te houden) lijst van dossiers...).

Met de meeste hoogachting,
Louis Major.

Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.

Administratie van de Arbeidsbetrekkingen en
-reglementering.

Werkrechtshraden.

Tabel waarin, voor iedere werkrechtshraad van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank(en) wordt (worden) vermeld in het ressort waarvan de gemeenten van het ressort van die werkrechtshraad zich bevinden.

Provincie	Werkrechtshraden van eerste aanleg	Arbeidsrechtbanken
I. Antwerpen	1. Antwerpen 2. Mechelen 3. Turnhout	1. Antwerpen 2. Mechelen 3. Turnhout
II. Brabant	4. Asse 5. Brussel 6. Halle 7. Leuven 8. Nijvel 9. Tubeke 10. Vilvoorde 11. Waver	4. Brussel 4. Brussel 4. Brussel 5. Leuven 6. Nijvel 6. Nijvel 4. Brussel 6. Nijvel
III. West-Vlaanderen	12. Brugge 13. Kortrijk 14. Oostende 15. Roeselare	7. Brugge 8. Kortrijk - Ieper - Veurne 7. Brugge 8. Kortrijk - Ieper - Veurne uitgezonderd de gemeenten Ardoio en Lichtervelde: Brugge

16. Tielt	7. Brugge uitgezonderd de gemeenten Aarsele, Dentergem, Kanegem, Meulebeke: Kortrijk - Veurne - Ieper
17. Ieper	8. Kortrijk - Ieper-Veurne
18. Veurne	8. Kortrijk - Ieper-Veurne

IV. Oost-Vlaanderen

19. Aalst	9. Dendermonde uitgezonderd de gemeenten Everbeek, Goferdinge, Ge-raardsbergen, Grimminge, Idegem, Moerbeke, Neder-boelaere, Nieuwenhove, Onkerzele, Ophasselt, Overboelare, Schendelbeke, Smeerebbe-Vloerzegem, Steenhui-ze-Wijnhuize, Viane, Voorde, Waarbeke, Zandbergen, Zar-lardinge, Aaigem, Bambrugge, Borsbeke, Burst, Helder-gem, Herzele, Letterhoutem, Ressegem, Sint-Antelinks, Sint-Lievens-Houtem, Wou-brechtegem, Zonnegem, Elene, Erwetegem, Sint-Lie-vens-Esse, Godveerdegem, Grotenberge, Hilegem, Leeu-wergem, Oombergen en Zot-tem: Oudenaarde.
20. Ouden-aarde	10. Oudenaarde
21. Eeklo	11. Gent
22. Gent	11. Gent
23. Ronse	10. Oudenaarde
24. St.-Niklaas	9. Dendermonde
25. Dender-monde	9. Dendermonde

V. Henegouwen

26. Binche	12. Charleroi
27. Charleroi	12. Charleroi
28. Dour	13. Bergen
29. Fontaine-l'Évêque	12. Charleroi
30. La Lou-vière	13. Bergen uitgezonderd de gemeenten Haine-Saint-Pierre, Morlan-welz-Mariemont, Bois d'Hai-ne, Familleureux, Fayt-lez-Manage, La Hestre, Manage, Seneffe: Charleroi
21. Lessen	14. Doornik uitgezonderd de gemeente Mévergnies: Bergen
32. Bergen	13. Bergen
33. Moeskroen	14. Doornik
34. Pâturages	13. Bergen
35. Zinnik	13. Bergen uitgezonderd de gemeenten Arquennes en Feluy: Char-leroi
36. Doornik	14. Doornik

VI. Luik

37. Comblain-au-Pont	15. Hoei
38. Eupen	16. Verviers
39. Fléron	17. Luik
40. Hoei	15. Hoei
41. Jemeppe-sur-Meuse	17. Luik

	42. Luik	17. Luik
	43. Malmédy	16. Verviers
	44. Verviers	16. Verviers
VII. Limburg	45. Hasselt	18. Hasselt uitgezonderd de gemeenten As, Genk, Niel-bij-As, Op- glabbeek, Zutendaal: Tongeren
	46. Tongeren	19. Tongeren
VIII. Luxemburg	47. Aarlen	20. Aarlen, Marche-en- Famenne, Neufchateau
	48. Marche- en- Famenne	20. Aarlen, Marche-en- Famenne, Neufchateau
	49. Libramant	20. Aarlen, Marche-en- Famenne, Neufchateau
IX. Namen	50. Andenne	21. Namen-Dinant
	51. Auvelais	21. Namen-Dinant
	52. Dinant	21. Namen-Dinant
	53. Namen	21. Namen-Dinant
	54. Philippe- ville	21. Namen-Dinant

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands juristenblad, jg. 1970 - nr. 35.

Prof. mr. H. Th. J. F. van Maarseveen, Overheid en onderdaan in een representatieve democratie. — Mr. P. J. Baauw, De overheid heeft behoefte aan privacy (I). Opmerkingen en mededelingen: Rechterlijke organisatie. Herziening van een aantal wettelijke bepalingen. — Mr. H. Niemeijer, Verdediging bij verstek. — Mr. H. Jansma, Een en zeventig plus. — Mr. D. H. W. de Jong, Art. 408 B. W. en de presidiale beschikking. — Prof. mr. A. R. Bloembergen, De Vereniging voor Gezondheidsrecht en de medische aansprakelijkheid. — Mr. H. J. Marius Gerlings, De rechter is geen controleur.

Weekblad voor privaatrecht, notaris-amt en registratie, jg. 1970 - nr. 5101.

Mr. A. Bockwinkel, Over de zegeningen van een opgedrongen echtscheiding (I). — Rectificatie. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Berichten en Mededelingen. — Broederschap der Candidaat-Notarissen. — Benoemingen, Overlijden, enz.

Vennootschappen, verenigingen en stichtingen, jg. 1970 - Augustus 1970.

Ontwerpen van vennootschapsrecht. — A. Ontwerp van wet op de jaarrekening. — B. Ontwerp van wet tot herziening van het enquête-recht. — C. Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 36, tweede lid, van het Wetboek van Koophandel. — D. Ontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van Koophandel.

Journal des Tribunaux, jg. 1970 nr. 4715.

Ganshof van der Meersch, Propos sur le texte de la loi et les principes généraux du droit (slot).

Revue critique de jurisprudence Belge, jg. 1970 - 2e trimestre 1970.

Jacques Hansenne. — Preuve. — Jacques Hansenne. Servitude. — Anne Limpens. Sociétés. — Anne Limpens. Sociétés. — Francis Delpérée. Responsabilité des pouvoirs publics. — Georges van Hecke et François Rigaux. Examen de jurisprudence (1965 à 1969). Droit international privé. Conflit de lois.

Recueil Dalloz Sirey, jg. 1970 - 33e cahier.

André Homont, La répartition du préjudice causé par l'expropriation pour cause d'utilité publique (Faut-il réviser l'art. 11 al. 2 de l'ordonnance du 23 octobre 1958 ?) Rechtspraak. — Wetgeving.

Recueil Dalloz Sirey, jg. 1970 - 33e cahier.

Nooman M.K. Gomaa, La réparation du dommage et l'exigence d'un intérêt légitime juridiquement protégé (à propos de l'arrêt de la chambre mixte du 27 février 1970).

Bericht

Plaatsgebrek verplicht ons meerdere rubrieken naar de volgende nummers te verschuiven, namelijk het « Balieleven » met de verslagen van verschillende plechtige openingszittingen der Jonge Balies.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"